Тижневик «Міст» №42 (№1473) October 15, 2026

weekly.meest.com

MeestWeekly

ЧАС ДІЯТИ

18 жовтня закінчується 30-денний термін розгляду санкцій проти РФ

Читайте с. 15

Роджер Вікер

Джин Шахін

ПОНАД ДЕСЯТЬ ДІБ ПІД СИРЕНАМИ

Як Київ пережив один із найтривожніших місяців війни с. 9

ЯКЩО США ВІДІЙДУТЬ УБІК...

Велика Британія і Франція посилюють ядерне стримування РФ с. 13

A-TEAM Home Care

Over $2,000 in Bonuses

ЗАПРОШУЄМО НА РОБОТУ ПО ДОГЛЯДУ ЗА ЛІТНІМИ ЛЮДЬМИ

З нами Ви можете заробляти більше!
Ви також можете доглядати за своїми близькими та рідними.

☎ 215-302-9292

Happening LIST FINALIST BUCKS COUNTY BEST 2021 · the BEST 2019 Courier Times · the BEST 2020 Courier Times · Happening LIST FINALIST MONTGOMERY COUNTY BEST 2020

ЗАПЕРЕЧЕННЯ ВІЙНИ НЕ ВІДВЕРНЕ

Та це розуміють не всі європейські країни

■ Євген Клен

Російська Федерація (РФ) зараз перебуває на порозі великої війни, бо Європа «готується до наступу» у 2029—2030 рр., сказав Геннадій Зюганов, глава Комуністичної партії РФ. Водночас він додав, що не впевнений, що Росія переможе, адже в країні є проблеми з економікою.

Путін також висловився щодо цього: «Момент, коли вже нічого не можна буде змінити, може настати несподівано для всіх. Немає гарантій того, що ядерні держави не вдадуться до використання ядерної зброї. Війни були завжди і будуть далі, це невід'ємна частина людства». Та насправді саме Кремль уже розробив детальні плани нападу на європейські держави. Про це повідомив Андрій Сибіга, міністр закордонних справ України. І їхнє втілення вже розпочалося. Так, Генеральна прокуратура РФ заявила про необхідність захищати «національні інтереси» Росії в Литві, Латвії та Естонії.

Відтак у Варенському районі на території заповідника Чяпкяляй прикордонники затримали 35 мігрантів, які намагалися потрапити до Литви з Білоруси. Неподалік від кордону їх зафіксувала система відеоспостереження, після чого розпочалася масштабна операція. Мігранти розділилися на кілька груп, однак не встигли проникнути в глиб країни. В 11 іноземців були паспорти, решта документів не мала. Вони назвалися громадянами Афганістану й Іраку.

У Латвії групу зі щонайменше 20 мігрантів супроводжували озброєні люди в масках, які погрожували латвійським військовим. Через кілька годин інша група таки проникла через кордон, пошкодила електрощит, викрала дві камери спостереження і втекла до Білоруси. А латвійська влада поінформувала про затримання двох громадян країни, яких підозрюють у шпигунстві на користь російської військової розвідки. За даними Служби державної безпеки Латвії, підозрювані збирали інформацію про військову базу в Адажі, де розміщена бригада НАТО.

Своєю чергою Естонія взялася стягувати свої елітні війська до кордону з РФ. Також країна придбає HIMARS і Chunmoo, здатні застосовувати боєприпаси з дальністю дії близько 300 км.

Але ворожі дії рашисти вчиняють не лише в країнах Балтії. У штабі військової поліції Республіки Польща (РП) відкрили загадкову посилку — всередині була листівка, при цьому жодна речовина з конверта не висипалася. Проте двом жандармам і цивільному, який перебував у кімнаті, стало зле і їх ушпиталили. Іще чотирьох військових ізолювали, а 133 людини евакуювали із сусідньої будівлі. Імовірно, це нова хімічна зброя РФ, адже фахівці не змогли виявити жодних відомих науці речовин.

Водночас Окружна прокуратура в Любліні була змушена припинити розслідування масованої атаки російських дронів на територію РП, що сталася в ніч на 10 вересня 2025 року. Марцін Козак, речник прокуратури, розповів, що розслідування припинили через невстановлення особи винного. Більшість матеріалів справи, зокрема обґрунтування рішення, засекречено. Одним із найдивовижніших висновків розслідування стала наявність польських SIM-карт у деяких збитих апаратах. Але слідчі не вказали, були ці картки вкрадені чи придбані незаконно.

Мартін Егер

Під час нещодавньої російської атаки по Україні один дрон укотре залетів до Румунії. У повіті Тульча спалахнула пожежа, але люди не постраждали. У Міністерстві оборони Румунії зазначили, що несанкціонованого вторгнення в повітряний простір країни радари не зафіксували. Відтак Бухарест розпочав масштабні мобілізаційні навчання: до військових частин викликали близько 10 тис. резервістів, аби перевірити їхню медичну та психологічну готовність, стан форми й озброєння, а також провести стрільби та заняття з медичної, інженерної і комунікаційної підготовки.

Біля берегів Болгарії дрони атакували два торгові кораблі, один із них затонув, а екіпаж зник безвісти. 18 членів екіпажу другого корабля евакуювали, але деякі моряки отримали поранення. Уряд країни скликав екстрене засідання. Румен Радев, болгарський прем'єр-міністр, назвав цю атаку грубим порушенням міжнародного права.

Спецслужби Сполученого Королівства затримали п'ятьох чоловіків за підозрою у підготовці теракту на британській авіабазі RAF Fairford. Тож усі американські бомбардувальники були змушені її покинути й повернулися на свої основні місця базування у США.

А британська The Telegraph назвала ймовірного організатора невдалої атаки дронів на летовище німецького Лейпцига. За даними видання, ним може бути Олег Левушкін, 55-річний російський громадянин, якого німецькі правоохоронці пов'язують із Головним розвідувальним управлінням РФ. Разом із ним у диверсії, імовірно, брав участь і Андрій Каршаков, громадянин Білоруси. Він також міг бути причетний до підпалу будівельного гіпермаркету Leroy Merlin у польській Лодзі влітку 2024-го.

Левушкін прибув до Федеративної Республіки Німеччина (ФРН) через Туреччину 27 липня ц. р. Приблизно за тиждень до атаки орендував автомобіль на летовищі Берліна й кілька днів їздив до ймовірних сховищ зброї, зокрема в землі Саксонія-Ангальт. Перед атакою чоловік проводив розвідку в аеропорту Лейпцига. 2 серпня, за два дні до операції, він вилетів з Берліна до Сербії, а звідти згодом вирушив до РФ.

Мартін Егер, президент Федеральної розвідувальної служби Німеччини (BND), заявив про зростання ризику прямого збройного конфлікту країни з РФ. За його словами, протистояння з Росією набуло нового, більш небезпечного ухилу, а ФРН може опинитися у безпосередньому збройному конфлікті з Москвою. «Від жодної іншої країни немає такої прямої, всеосяжної і конкретної загрози для Німеччини», — констатував він. Глава BND також відзначив, що російські спецслужби діють у Європі професійно й безжально. На його переконання, Москва веде проти ФРН «тіньову війну», що передбачає дії нижче від порога відкритого збройного конфлікту. А Йоганн Вадефуль, міністр закордонних справ ФРН, додав, що Путін планує захопити не лише Естонію, Латвію та Литву, а й навіть Грузію і РП.

Цікаво також, що Польща та Румунія на тлі російських загроз відмовили Україні у збільшенні транзиту зерна через свою територію, намагаючись, вочевидь, таким чином уникнути негативної реакції Москви.

Та Метью Вітакер, посол США при НАТО, підкреслив, що відповіддю на російську гібридну війну має стати посилення підтримки України. «Кремль, який стоїть за численними актами саботажу у Європі, своїми діями хоче домогтися згортання допомоги Україні», — застеріг він.

MeestWeekly

**The Ukrainian Canadian weekly established October 1997 in Toronto, Canada, by Meest Corporation Inc.
President Rostyslav Kisil**

Український громадсько-політичний незалежний тижневик, заснований корпорацією «Міст» у жовтні 1997 року в Торонто, Канада. Президент Ростислав Кісіль

**Published in Thursdays (52 issues a year) by Meest Media Corporation.
The publisher may not have the same standpoints with the author of a printed material. Authors of printed materials are fully responsible for the content. Advertisers are responsible for the content of their commercial ads.**

Видає корпорація «Міст Медіа».
Виходить щочетверга (52 рази в рік).
Редакція не завжди поділяє погляди авторів матеріалів. Надіслані до редакції рукописи не рецензуються. Відповідальність за зміст рекламних оголошень несуть рекламодавці.

Editor: Ivan Besiada
Редактор: Іван Бесяда
Executive editor: Eugene Tarnavsky
Виконавчий редактор: Євген Тарнавський

Editorial Office/Адреса редакції:
Meest Media Inc.,
Адміністрація: 270 Old New Brunswick Rd, Unit 200, Piscataway, NJ 08854. Tel.: 862-682-4224
E-mail: newspaper.usa@meest.com.
Сайт: https://weekly.meest.com/us

**Advertising in USA:
Реклама в США:
908-937-6342**

**Advertising in Canada:
Реклама в Канаді:**
classified ad (дрібні оголошення)
(416) 236-2007 ext. 3
advertising department (реклама)
(416) 236-2007 ext. 2

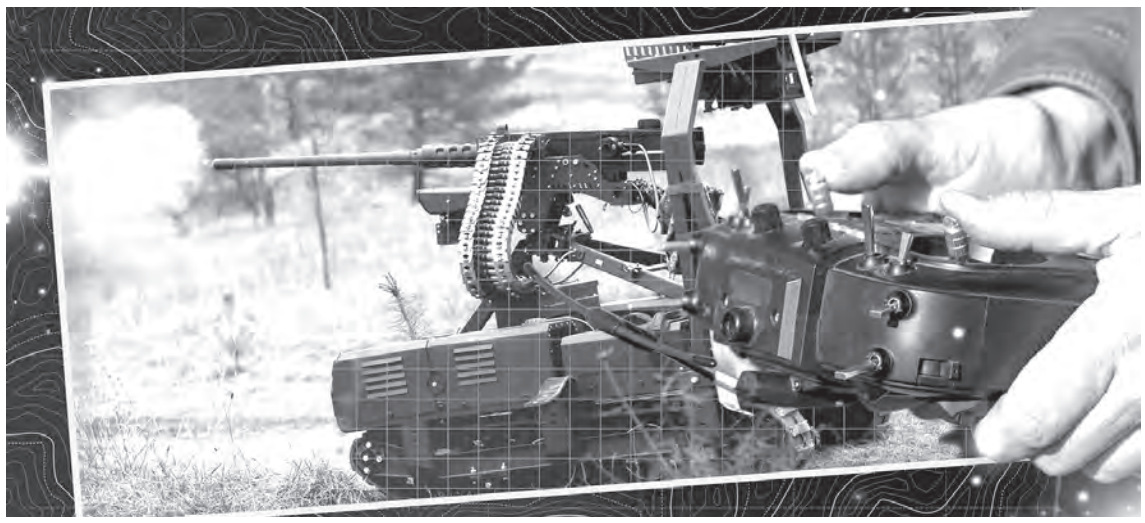
Postmaster (USA), send address changes to:
Meest Media Inc., 600 Markley Street,
Port Reading, NJ 07064
USA Publication Mail Products USPS 019943.
Periodical postage paid at Elizabeth, NJ

Single copies: Price negotiable;
Mail subscriptions: In USA: $85/year, $55/half of year.

**Ціна одного числа договірна.
Поштова достава**
у США: $85/рік, $55/пів року.

**Please, pay your subscription to:
Чеки й грошові перекази висилати:**
Meest Media Inc., 270 Old New Brunswick Rd, Unit 200, Piscataway, NJ 08854

У тижневику також використані повідомлення кореспондентів інформаційних аґенцій та інтернет-порталів Zaxid.net, УНІАН, Укрінформ, «Українська правда», «Кореспондент», ТСН, «Вголос», «Львівський портал» та OBOZ.ua

МИР ЧЕРЕЗ СИЛУ

■ Євген Клен

Українська розвідка отримала інформацію, що Путін наказав зняти будь-які обмеження на атаки по Україні. «Тепер немає жодних правил», — заявив президент Зеленський.

ЧОТИРИ ПРОПОЗИЦІЇ МИРУ

Натомість чотири країни минулого тижня висунули різні варіанти пропозицій щодо перемир'я між Україною та Російською Федерацією (РФ). Уперше в цьому переліку з'явилася Індія. Про це розповів Андрій Сибіга, міністр закордонних справ України. За його словами, ініціатива Нью-Делі — найширша. Крім того, Туреччина і Єгипет запропонували зернове й продовольче перемир'я в Чорному морі. Для Каїра це критично важливо, оскільки країна вкрай залежна від українського зерна. А пропозиція США стосується енергетичного перемир'я, яке обговорювали на зустрічі Володимира Зеленського з Дональдом Трампом. Україна готова до енергетичного й чорноморського перемир'я, але лише в комплексі. Глава українського зовнішньополітичного відомства наголосив, що енергетичний блок передбачає повну зупинку ударів по всіх енергетичних об'єктах, включно з портовою інфраструктурою.

Також Україна повідомила про готовність до безумовного перемир'я по лінії зіткнення, що могло б стати одним із результатів можливої зустрічі Володимира Зеленського та Путіна. Наразі американська сторона працює на цьому треку.

НЕСПОДІВАНКА ДЛЯ АГРЕСОРА

Водночас неочікуване масове застосування силами оборони України бойових роботів дозволило нівелювати здобутки російської армії за більш ніж рік війни та завдати серйозного стратегічного удару по територіальних амбіціях кремлівського диктатора.

Фахівці з безпеки відзначили, що під час наступу Третій армійський корпус Збройних сил України (ЗСУ) зміг розгорнути великі безпілотні бомбардувальники та дистанційно керовані наземні комплекси безпосередньо в запілля ворога. Патрік Болдер, експерт із питань оборони в Гаазькому центрі стратегічних досліджень, пояснив, що українцям удалося здобути повний контроль над повітряним простором у районі Лимана та провести успішну дезінформаційну кампанію.

Здобувши перевагу в небі, ЗСУ задіяли великі безпілотні літальні апарати (БпЛА) для десантування безекіпажних наземних платформ у російське запілля. Це дозволило ефективно атакувати ворожі війська ззаду без жодного ризику для життя власних солдатів.

За інформацією бригадного генерала Андрія Білецького, лише під час третьої фази операції українські сили деокупували 51 кв. км території, а загальна площа звільнених земель сягнула 176 кв. км. Під час цих боїв росіяни втратили більше як 2 тис. військових убитими та пораненими, іще понад 250 окупантів потрапило в полон.

Застосування роботизованих систем докорінно змінило саму специфіку ведення бойових дій на цій ділянці фронту. Сергій Кузан, голова Українського центру безпеки та співпраці, підкреслив, що там, де раніше вимагалася присутність десятків чи сотень солдатів, тепер дедалі частіше розгортають дистанційно керовані платформи.

Після зустрічі з військовими, які проводять цей контрнаступ, Володимир Зеленський високо оцінив їхні досягнення та акцентував на необхідності розширення такого досвіду: «Під час «Вівальді» ця можливість дозволила нам багато досягти. Ми будемо масштабувати це, щоб усе частіше й частіше найбільш небезпечні завдання на фронті виконував дрон, а не воїн».

ВИСНОВКИ ВІД «ВІВАЛЬДІ»

І хоча західні експерти закликають не вважати цей локальний наступ остаточним вирішальним проривом, він посилає надзвичайно потужний сигнал і Москві, і західним партнерам Києва. Операція «Вівальді» продемонструвала, що високоінноваційна українська армія зберігає здатність успішно перемагати ворога на полі бою.

Патрік Болдер назвав цю операцію серйозним ударом по путінських планах, адже тепер захоплення Донбасу виглядає для Кремля вкрай далекою перспективою. Українські оборонці зайняли значно вигідніші рубежі, що максимально ускладнить подальші спроби росіян просуватися вперед.

За даними української розвідки, політичне керівництво РФ раніше вимагало від своїх генералів захопити Донецьку область цілком до кінця 2026-го. Однак через катастрофічні провали терміни довелося посунути аж на березень наступного року. Саме на ключових напрямках — Костянтинівському, Слов'янському та Краматорському — російська армія зараз зазнає своїх найважчих утрат, які становлять від 70 до 80 % від загальної кількості ліквідованих окупантів на фронті.

Після розкриття деталей операції «Вівальді» стало відомо, що українські сили ще до публічної заяви про успіхи поступово відтісняли російські війська на Лиманському напрямку. ЗСУ пішли в контратаки одразу на кількох ділянках фронту, а поблизу Лимана українські військові взялися повертати під контроль території, які раніше захопили російські окупанти.

За оцінкою американського Інституту вивчення війни, українські контратаки біля Лимана ускладнюють російські плани щодо подальшого наступу на Слов'янськ і міста північного укріпленого поясу Донеччини. А операція «Вівальді» зриває плани РФ на Слов'янськ.

На цьому тлі стали відомі й технологічні особливості українського наступу. Тепер наземні роботизовані комплекси використовують не лише для штурмових завдань, а й для розмінування маршрутів перед просуванням піхоти. Роботи вже очистили більше як 30 кв. км території навколо Лимана, що дозволило зменшити ризики для військових під час просування.

ТАНКИ СПИСУВАТИ ЗАРАНО

Більш ніж два роки будь-який танк, що наважувався наблизитися до лінії фронту в Україні, БпЛА вистежували й знищували. Та, всупереч усім сподіванням, українські танки цього літа рушили на поле бою і вистояли. Ретельно продумана стратегія цілеспрямованих атак українських безпілотних і штурмових підрозділів допомогла відкинути російські війська й розчистити шлях для важкої бронетехніки. Ключову роль у великому наступі під Олександрівкою відіграли британські Challenger 2, у результаті чого Україна відвоювала 745 кв. км території.

Переміщення танків тривало вісім місяців. Спершу Україна атакувала лінії постачання, завдаючи ударів по російських конвоях на відстані до 160 км у запіллі ворога. Заразом групи БпЛА переслідували російські екіпажі, доки ті не відступили. Після цього українська піхота просунулася вперед, прослизнувши крізь ворожі лінії та розчистивши шлях для танків, які потім перемістилися з нашого запілля.

Танкові підрозділи вели вогонь по російських позиціях і допомогли утримати відвойовані Україною території. Машини, оснащені додатковою бронею для захисту від дронів, супроводжувалися важкими бомбардувальними дронами FPV «Вампір» і розвідувальними БпЛА. Вони наїхали на легкі міни, відкрили вогонь по будівлях, у яких переховувалася російська піхота, а потім відступили. Аналітики заявили, що ця стратегія продемонструвала: важка бронетехніка, як і раніше, має право на існування на полі бою, коли підрозділам удається вичерпати зону ураження поблизу лінії фронту.

ПРЯМА МОВА

Сергій Стерненко, голова громадської організації «Небайдужі»:

— Зараз від української влади лунає багато заяв про роботу над протидією реактивним дронам. Перехоплювачі стали розробляти понад рік тому, серійні вироби будуть уже 2026-го, але це буде лише тимчасове рішення, яке дасть виграти небагато часу. Вже зараз необхідно кинути всі сили на протидію іншій загрозі, яка наступного року затьмарить усе, що зараз роблять реактивні дрони. Я кажу про малогабаритні крилаті ракети на кшталт «Бандероллі» або «Дань-Т», які значно небезпечніші, ніж «Герані», і мають більшу швидкість. Ворог їх уже масштабує. Будуть тисячі застосувань. Проти них потрібні інші рішення. Ми нікуди не подінемося від зенітних керованих ракет малого та ближнього радіуса дії. Частково потребу можна закривати постачаннями від партнерів, а частково — налагодивши власне виробництво. Але для цього нам бракує критичних компонентів у великих кількостях: головок самонаведення, реактивних двигунів тощо. Ці технології є в партнерів. Виробництва компонентів теж, але вони потребують масштабування. Ще один інструмент — мала реактивна авіація. Для перехоплення таких ракет необов'язково потрібні сучасні винищувачі. На світовому ринку є ще інші рішення, які можна відносно швидко імплементувати.

Арґентинська кукурудза витісняє українську

■ Анастасія Лукашевська

Арґентина готується встановити рекорд з експорту кукурудзи. Попит на її зерно зростає, зокрема, через російські удари по українських портах, які ускладнили постачання з України. Відтак Арґентина може експортувати рекордні 10 млн т кукурудзи. Раніше вона постачала на зовнішні ринки близько 3 млн т.

Арґентина є третім найбільшим експортером кукурудзи у світі. Країна завершує збір урожаю сезону 2025—2026 рр., який уряд оцінює в 71,7 млн т. Це майже на 20 % більше за попередній рекорд, установлений п'ять літ тому. Представники арґентинського зернового ринку оголосили, що наразі країна може запропонувати покупцям великі обсяги кукурудзи за конкурентною ціною.

Одним із головних напрямків арґентинського експорту стала Північна Африка. Країни цього регіону традиційно закуповували значні обсяги українського зерна, але тепер активніше шукають альтернативних постачальників.

За даними арґентинської статистичної агенції INDEC, 2026-го експорт кукурудзи до Північної Африки зріс на 45 % — до 6,5 млн т. Загальні закордонні партії арґентинської кукурудзи за цей період збільшилися на 15 %. Найбільше наростило закупівлі Марокко. За рік імпорт арґентинської кукурудзи до цієї країни зріс на 133 % й сягнув 1,55 млн т. Постачання до Єгипту збільшилося на 48 % — до 2,4 млн т. Алжир наростив імпорт на 10 %, також до 2,4 млн т.

Російські атаки на портову інфраструктуру Одещини ускладнили експорт українського зерна. Саме через порти цього регіону Україна раніше вивозила більшу частину врожаю. А тепер змушена перенаправляти вантажі через наземні маршрути й порти Дунаю. Проте дунайські порти мають меншу пропускну здатність і не можуть замінити морські перевезення цілком. Ситуацію ускладнила посуха й рекордна спека у Європі. Через падіння рівня води на перевантажених ділянках Дунаю можливості для перевезення українського зерна додатково скоротилися.

Унаслідок пошкодження портової інфраструктури Україна втратила близько третини потужностей для відвантаження сільськогосподарської продукції. До посилення обстрілів порти Одеської області могли щомісяця перевалювати 6 млн т вантажів, потім цей показник скоротився до 4 млн т.

Україна наразі залишається одним із найбільших експортерів зерна у світі. На її частку припадає близько 6 % світового експорту пшениці та 11 % експорту кукурудзи, тому тривалі перебої в роботі чорноморських портів можуть вплинути не лише на українську економіку, а й на світовий продовольчий ринок.

СТРАХУВАННЯ ВОЄННИХ РИЗИКІВ РОЗШИРИЛИ

■ Маркіян Рой

Кабінет Міністрів України (КМУ) розширив програму страхування воєнних ризиків для українського бізнесу та збільшив розмір компенсації страхової премії. Зміни також передбачають розширення переліку майна, яке можна застрахувати, та спрощення вимог до угод. Про це повідомив Сергій Корецький, прем'єр-міністр України.

Зокрема, Київ і Київську область додали до переліку територій підвищеного ризику. Крім того, компенсацію можна буде отримати в разі пошкодження або знищення пального, а також транспорту для його перевезення та зберігання. До програми також додали сільськогосподарську техніку, вантажівки й причепи.

Максимальну компенсацію страхової премії для одного підприємства збільшили з 3 млн до 5 млн грн на рік. Механізм також поширили на орендоване майно, а вимоги до договорів страхування спростили. За словами глави українського уряду, окрему статтю на страхування воєнних ризиків уряд передбачив і в проєкті державного бюджету на 2027 рік.

Також КМУ розширив державну підтримку великих проєктів у паливному секторі, логістиці, торгівлі та переробній промисловості. Пільгові кредити можна буде залучати для відновлення паливної та складської інфраструктури, модернізації підприємств переробки й поповнення оборотного капіталу торговельних компаній. Держава компенсуватиме 5,5 % річних від базової ставки банку. Максимальний ліміт кредитування для групи пов'язаних компаній становитиме 1 млрд грн.

Сергій Корецький

ДО СЛОВА

В Україні можуть підвищити податок на додану вартість — такий варіант розглядають для підтримки бізнесу на тлі постійних обстрілів. Також запроваджують програму децентралізації складів для захисту підприємств від системних російських атак. Спеціальні робочі групи допоможуть підприємцям забезпечити децентралізацію складування та зберігання продукції в громадах; оперативно розгорнути роботу на потенційних майданчиках у найкоротші терміни; отримати супровід і допомогу з територіями, комунікаціями та логістикою в разі відкриття резервних чи додаткових локацій в інших областях. Також спільно з Міністерством розвитку громад та територій України й обласними військовими адміністраціями вже сформували групи для вирішення логістичних питань.

Транспортний безвіз із Узбекистаном

■ Марко Стріха

Україна й Узбекистан домовилися про лібералізацію двосторонніх і транзитних вантажних перевезень, розповів Микола Калашник, український міністр із відновлення, інфраструктури й транспорту. Спільно з узбецьким міністром транспорту Ільхомом Махкамовим сторони підписали протокол про лібералізацію двосторонніх і транзитних вантажних перевезень.

Микола Калашник

Калашник пояснив, що для українських перевізників це означає менше адміністративних процедур і витрат часу. Тож виконання таких перевезень уже не залежатиме від кількості доступних дозволів. «Через повномасштабну війну традиційна логістика між Україною та Центральною Азією суттєво змінилася. Тому працюємо над альтернативними маршрутами та спрощуємо умови перевезень для українського бізнесу», — додав він.

Український міністр нагадав, що 2025-го товарообіг між Україною та Узбекистаном становив близько 315 млн USD, що на 14 % більше, ніж роком раніше. Він також запевнив, що спрощення перевезень допоможе компаніям країн розвивати торгівлю.

Україна вже має лібералізовані вантажні перевезення із 38 країнами, зокрема державами Європейського Союзу. Калашник висловив вдячність узбецькій стороні й особисто Махкамову за співпрацю і рішення, що спрощує роботу перевізників та відкриває нові можливості для бізнесу двох країн.

РАШИСТИ НИЩАТЬ ЕНЕРГЕТИКУ

Та енергосистема України тепер підготовлена до зими краще, ніж торік

■ Ігор Голод

Кремль розробив детальний план ударів, спрямований на те, щоб зробити повсякденне життя в Україні нестерпним і змусити її до капітуляції.

Наслідки російської атаки на Трипільську ТЕС

ЦІЛІ ВИЗНАЧИЛИ, ЗБРОЮ РОЗРАХУВАЛИ

Міністерство оборони Російської Федерації (РФ) поширило у своєму Telegram-каналі фото ударних дронів, супроводивши його погрозою українцям: «Узимку вам буде «заморозка». Цей натяк деталізував Вадим Скібіцький, заступник начальника Головного управління розвідки (ГУР) Міністерства оборони України. Він повідомив, що, за даними експертів ГУР, росіяни розробили для атак на опори електромереж спеціальний дрон, у крилах якого закладений вибуховий елемент, здатний перерізати метал.

Денис Шмигаль, віцепрем'єр України, також попередив: «Під загрозою восени-взимку знову може опинитись наша газотранспортна система й видобуток газу в Полтавській і Харківській областях, які супротивник уже атакував раніше». Він розповів, що українські спецслужби отримали доступ до службової документації ворога, де детально розписана стратегія майбутніх ударів. У цих документах містяться таблиці з чітким розрахунком зброї, потрібної для знищення кожного конкретного об'єкта — від балістичних ракет до реактивних та звичайних безпілотних літальних апаратів (БпЛА). За словами урядовця, окупанти планують комплексні удари по енергетичній інфраструктурі. Йдеться не лише про генерацію електроенергії, а й про системи теплопостачання, водопостачання та водовідведення.

Своєю чергою Констан Мey, кореспондент The New York Times у Києві, повідомив таке: «РФ розробила план масштабної атаки на українську енергосистему із застосуванням до 1 тис. ракет, БпЛА й авіабомб. За перехопленими даними, ключовими цілями ворога є розподільні вузли біля трьох атомних електростанцій (АЕС), що працюють, а також об'єкти водопостачання та тепломережі».

За даними журналіста, головною метою ворожих атак визначили від'єднання найбільших міст України — Києва, Харкова й Одеси — від електрики, тепла та води, що матиме масштабні наслідки для життєдіяльности цих міст. Найбільший неспокій викликає намір Москви примусово зупинити роботу Рівненської, Південноукраїнської та Хмельницької АЕС.

Для цього окупанти планують завдати ударів по розподільних вузлах біля станцій, що розташовані менш ніж за милю від реакторів. Крім того, уперше зафіксували наміри систематично атакувати об'єкти цивільної інфраструктури водопостачання.

Під загрозою ударів балістичними ракетами й керованими авіабомбами опинилися помпувальні станції та очисні споруди. Російська стратегія передбачає три послідовні хвилі атак. На першому етапі ворог планує вивести з ладу підстанції біля західних кордонів, щоб унеможливити імпорт електроенергії з Європи. На другому етапі під удари потраплять гідроелектростанції, а на третьому — розподільні вузли АЕС. Загалом загарбники розраховують знищити близько 15 ГВт генерувальної потужности, що фактично дорівнює всій доступній потужності енергосистеми України на кінець літа.

ПЛАНИ ВЖЕ ВТІЛЮЮТЬ

Про те, як агресор уже втілює свої плани, розказав Іван Плачков, голова Всеукраїнської енергетичної асамблеї. За його інформацією, російські удари суттєво пошкодили генерувальне обладнання, зокрема Трипільську теплову електростанцію на Київщині. Водночас окупанти зосередилися на руйнуванні логістики електропередачі. «Зараз ідуть атаки на лінії електропередачі, особливо високовольтні, та на регіональні зв'язки, так зване кільце навколо Києва. Мені здається, що мета ворога — розділити лівий берег з правим», — відзначив експерт. І пояснив, що окупанти цілеспрямовано б'ють по високовольтних опорах і переходах через Дніпро. У такий спосіб ворог прагне ізолювати регіони та спровокувати критичну нестачу потужности на лівому березі.

В американському Інституті вивчення війни (ISW) зауважили, що росіяни цього року розпочали втілювати свої плани знищення української енергетики раніше, ніж зазвичай — іще до зими, бо поспішають випередити розгортання Україною ефективніших систем протиповітряної оборони (ППО). Аналітики вважають, що цьогорічні невдачі на полі бою змушують кремлівського диктатора переглянути початкову стратегію досягнення перемоги та змістити акцент на примушення України до капітуляції за допомогою кампанії ударів великої дальности, відмовившись від зусиль із просування сухопутних військ.

Александер де Кроо, адміністратор Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй, прогнозує, що на Україну чекає найважча зима від початку повномасштабного вторгнення РФ, яка може обернутися гуманітарною катастрофою в разі подальших масованих атак на енергетичну інфраструктуру країни.

Та Володимир Омельченко, експерт з енергетичних питань, запевнив, що українська енергосистема наразі підготовлена до зими краще, ніж торік: відновлено понад 5 ГВт генерувальних потужностей, збудовано близько 2 ГВт розподіленої генерації, більше як 200 об'єктів обладнано інженерним захистом другого рівня. Однак зроблено далеко не все необхідне. Частина критичної інфраструктури все ще залишається вразливою. Зокрема, потужності операторів системи розподілу.

Як роз'яснив експерт, енергетичні компанії працюють в умовах війни й не мають безмежних ресурсів, аби витрачати десятки чи сотні мільярдів доларів на повне підземне укриття всіх об'єктів. Особливо складно захистити теплові електростанції та теплоелектроцентралі, оскільки вони мають величезні площі й розміри, а цілком убезпечити такі об'єкти від ударів практично неможливо. Водночас росіяни наростили свої ударні спроможності, тоді як Україна має дефіцит антибалістичних засобів для достатнього захисту від російської балістичних ракет.

«Цієї зими головне питання не стільки в тому, як ми підготувалися. Навіть значне відновлення енергетики не матиме достатнього ефекту, якщо РФ зможе безперешкодно завдавати ударів по електростанціях і підстанціях. Тому ключовим завданням на зиму залишається захист українського неба від російських ракет і БпЛА. Усе залежить від ППО. Дива не станеться: якщо небо буде відкрите й ворог розстрілюватиме енергетичні об'єкти, як у тирі, відновити їх буде неможливо», — підсумував Омельченко.

ЯК ПРОТИДІЯТИМУТЬ?

А як українці протидіятимуть новій загрозі, розповів Володимир Зеленський. За його словами, зараз від 50 до 60 % російських реактивних дронів знищують за допомогою винищувачів F-16, а вже цього місяця вітчизняні виробники планують виготовити близько 400 швидкісних дронів-перехоплювачів для боротьби з російськими реактивними БпЛА.

Відтак Сергій Безкрестнов (Флеш), фахівець із радіотехнологій, сповістив, що в Києві розгорнули перші 12 автоматичних кулеметних турелей вітчизняного виробництва. Ці роботизовані вогневі установки здатні самостійно обертатися та цілитися завдяки технологіям штучного інтелекту.

Комп'ютерні алгоритми й машинний зір дозволяють системам автоматично вираховувати траєкторію швидкісних цілей і відкривати вогонь без участи людини. Юрій Ігнат, речник Повітряних сил України, підтвердив перше успішне застосування таких роботизованих комплексів проти новітніх реактивних БпЛА ворога, зокрема типу «Герань-5».

А військовий аналітик Олександр Коваленко доповнив: «Зараз в авральному режимі, фактично в умовах реальних бойових дій, ми випробовуємо дрони-перехоплювачі з реактивною тягою. Самі випробування можна назвати успішними, але проблема в тому, що вони почалися із запізненням».

Експерт пов'язує це з недостатнім плануванням загроз на середньо- та довготривалу перспективу. Водночас він очікує до кінця 2026 року якісних змін у перехопленні реактивних дронів. «Їх збиватимуть частіше, а рівень безпеки зросте», — переконує аналітик.

У Празі обговорили викладання історії України

■ Лана Світ

Представники 11 українських діаспорних шкіл і освітніх ініціатив зібралися в Празі, столиці Чеської Республіки (ЧР), у межах міжнародної менторської програми «Корені та крила: історія, яка об'єднує».

Як розповіла Наталія Омельчук, розробник програми, координатор освітніх проєктів Фундації Пилипа Орлика, участь в очному модулі взяли представники українських діаспорних шкіл та освітніх ініціатив із Чехії, Австрії, Угорщини, Іспанії та Словаччини, а також двох державних шкіл у ЧР. Торік було сім шкіл і ще одна приєдналась у процесі курсу.

Учасники програми працюють зі сучасними методиками викладання історії України дітям 9—12 років (5—6 класи), які живуть і навчаються за кордоном. «Корені та крила: історія, яка об'єднує» — це програма підтримки вчителів у суботніх і недільних діаспорних школах, в освітніх осередках або в інших громадських організаціях, що працюють з дітьми і готові викладати історію України як окремий предмет», — пояснила Омельчук.

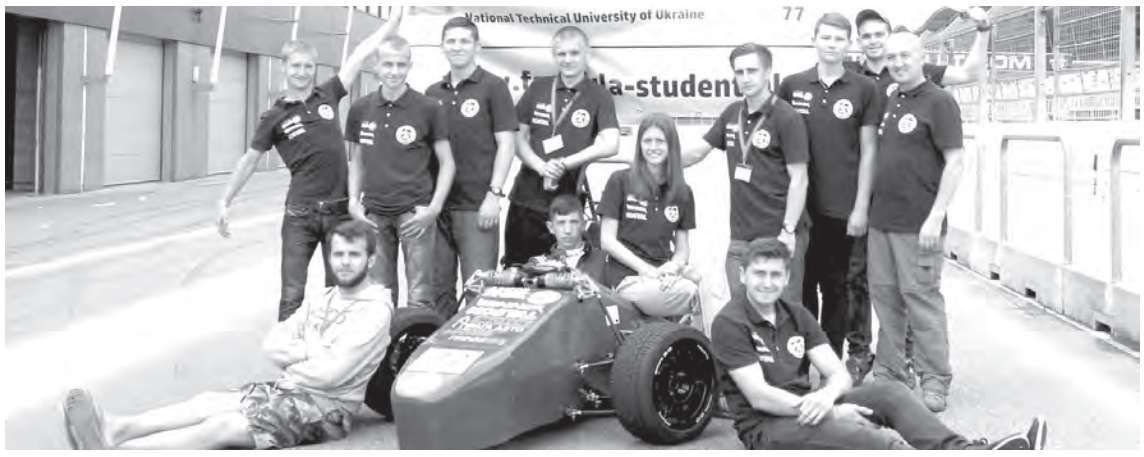
Розроблена нею методика «Спогади в коробках», на якій базується програма, має на меті не лише передати дітям знання про минуле, а й зацікавити їх, допомогти створити власний зв'язок з українською історією, зберігати українську ідентичність. У коробках містяться матеріали, із якими учні працюють і згодом поповнюють їх самі. Фундація Пилипа Орлика допомагає учителям, які хочуть працювати за цією методикою, отримати такі коробки з матеріалами. Програма також передбачає активне використання «музейної педагогіки», коли музей стає освітнім простором.

Учасники відвідали Національний музей у Празі, прослухали лекцію Володимира Полторака «Прогулянка як педагогічний інструмент: теоретичні основи прокладення маршруту навчальної екскурсії» про теоретичні засади створення навчальних маршрутів і працюватимуть над тим, як міський простір, архітектура й історичні локації можуть стати частиною освітнього процесу. А також побували на навчальній екскурсії «Три королеви в історії Праги та середньовічної України-Руси», під час якої історик показав, як через історії трьох жінок можна по-новому побачити зв'язки між історією Праги та середньовічної України-Руси, відчути, наскільки європейський історичний контекст може бути важливим для викладання історії України.

ФОТОФАКТ

Навчальний заклад у Сумах постраждав після удару по будівлі російською керованою авіаційною бомбою.

INGUAR ДОЛУЧИТЬСЯ ДО ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ У КПІ

■ Андрій Коник

Українська оборонна компанія Inguar Defence, яка займається розробкою та виробництвом бронетехніки, стала партнером інженерної програми «Формула Студент» у Київському політехнічному інституті (КПІ) ім. Сікорського. Про це повідомив Артем Ющук, генеральний директор компанії.

Інженерний проєкт у КПІ перезапустили 2026-го. За інформацією навчального закладу, за тиждень до команди подали 116 заяв, що є рекордом для набору, тому через ажіотаж термін прийому скоротили. «Насамперед чекаємо на тих, хто вміє працювати на верстатах і з композитами, а також на зварювальників і фахівців, які знаються на автомобільній електроніці», — йдеться в повідомленні.

За словами Ющука, компанія долучилася до фінансування програми. «Взяли на себе зобов'язання титульного партнера проєкту: нова лабораторія, верстати, необхідне обладнання, навчання. Докладемо всіх зусиль, аби кожен студент, який має блиск в очах, не втратив його і досяг мрії стати машинобудівником», — пообіцяв гендиректор.

Інженерний проєкт «Формула Студент КПІ» запустили 2014 року. Студенти з різних факультетів і курсів мають розробити й створити власний спортивний болід. Збудований автомобіль випробовують на міжнародних змаганнях серед інших студентських команд.

Артем Ющук є вихідцем із програми «Формула Студент КПІ». Спершу він разом з іншими студентами організував ремонт і модернізацію сотень одиниць бронетехніки, а потім почали розробку нових бронемашин для сил оборони. За словами посадовця, майже всі учасники гуртка працюють на машинобудівних підприємствах, а восьмеро — у його компанії.

Inguar Defence займається розробкою та виробництвом бронетехніки. Зокрема, у серпні ц. р. компанія завершила розробку своєї нової полегшеної бронемашини Inguar-2, а раніше, у травні, презентувала медичну версію власного бронеавтомобіля Inguar 3 у співпраці з медичною службою 1-го корпусу Національної гвардії України «Азов».

ДО СЛОВА

Із 1 жовтня українських студентів можуть відрахувати зі закладу вищої освіти, якщо вони не складуть курс «Основи національного спротиву». Це стосується здобувачів фахової передвищої та вищої освіти за денною або дуальною формою навчання. Відмова від згаданої дисципліни або її провал може стати підставою для вигнання.

У Белфасті відкрили українську школу

■ Оксана Горнятко

У столиці Північної Ірландії відкрили українську недільну школу, де учні вивчатимуть рідну мову, культуру, історію і традиції України. Тож українські діти в Белфасті вперше зібралися на святкування початку навчання.

За інформацією організаторів, школа для дітей віком від шести до 13 років працюватиме не лише як освітній простір, а і як місце, де вони зможуть спілкуватися українською мовою, знайомитися з культурою, історією та традиціями України. Одним із напрямів роботи школи стане підтримка емоційного та ментального добробуту дітей. Проєкт передбачає створення середовища для навчання, спілкування, дозвілля та взаємодії українських дітей і родин. Організатори також повідомили, що школа має стати місцем підтримки для українських сімей у Белфасті, де вони зможуть отримати доступ до освітніх можливостей і долучитися до життя громади.

ПОНАД ДЕСЯТЬ ДІБ ПІД СИРЕНАМИ

Як Київ пережив один із найтривожніших місяців війни

■ Мирослава Бзікадзе

Вересень ц. р. став для Києва місяцем майже безперервної повітряної загрози. За даними, які оприлюднили українські посадовці та міські служби, столиця провела під сигналами тривоги більш ніж десять діб. У цей період місто пережило серію масованих атак зі застосуванням ударних безпілотних літальних апаратів (БпЛА), зокрема нових реактивних дронів, а удари стали дедалі частіше відбуватися не лише вночі.

У ПОСТІЙНОМУ ОЧІКУВАННІ

Столиця має особливе значення для російської кампанії проти України. Тут розташовані центральні органи державної влади, важливі транспортні й енергетичні об'єкти, військове командування, підприємства й інфраструктура. Водночас останні атаки показують, що під удар потрапляють не лише об'єкти, які Російська Федерація (РФ) називає військовими. Наслідки фіксують у житлових кварталах, біля автозаправних станцій (АЗС), адміністративних і офісних будівель.

Про масштаб повітряної загрози для столиці повідомляв Ігор Клименко, секретар Ради національної безпеки й оборони (РНБО) України. За його словами, від 27 серпня у Києві зафіксували 235 повітряних тривог загальною тривалістю 261 годину. І йдеться не просто про кількість сигналів. Тривалість тривог означає, що для мільйонного міста фактично величезна частина доби проходила в режимі очікування удару.

Дані київського міського порталу окремо підтверджують, що система статистики повітряних тривог столиці веде погодинний облік початку та завершення сигналів і регулярно оновлюється. За даними одного з моніторингових ресурсів, лише протягом вересня в Києві було зафіксовано 187 тривог сумарною тривалістю майже 173 години. Різниця між цими показниками та РНБО пояснюється різними періодами обліку: статистика Клименка охоплювала відтинок від 27 серпня, тоді як згаданий моніторинг — календарний вересень.

Одним із найпомітніших епізодів стала атака 28 вересня, коли російський БпЛА влучив у будівлю Президії Національної академії наук України (НАНУ). Тоді в результаті удару загинуло двоє людей, серед них Наталія Букало, помічник Володимира Горбуліна, першого віцепрезидента НАНУ, ще семеро людей зазнало поранень.

Згодом виявилося, що внаслідок удару будівля була дуже зруйнована, на горішніх поверхах спалахнула пожежа. Люди опинилися заблокованими в приміщеннях і були змушені втікати через вікна.

У НАНУ заявили, що російський удар по будинку академії став проявом терору проти мирних людей, які перебували на своїх робочих місцях. Зазначимо, що будівля Президії НАНУ має не лише адміністративне, а й історичне значення. Її звели ще в XIX ст., а сама споруда більш ніж століття пов'язана з діяльністю української академічної науки.

Особливу увагу привертає і місце удару. Будівля НАНУ стоїть у центральній частині Києва, на Володимирівській вулиці, неподалік Золотих воріт, а поруч — пам'ятник Михайлові Грушевському.

ХАРАКТЕР АТАК ЗМІНИВСЯ

Однією з особливостей останньої хвилі атак стали реактивні ударні БпЛА. Вони є складнішою ціллю для протиповітряної оборони через значно вищу швидкість, порівнюючи з традиційними дронами. Українські посадовці не раз повідомляли про використання РФ таких апаратів. А 28 вересня Володимир Зеленський заявив, що протягом дня по Україні було запущено більше ніж 120 дронів, близько 90 із них були реактивними. За його словами, саме один із таких влучив у будівлю НАНУ.

Це означає, що для столиці змінилася не лише кількість атак, а й характер загрози. Якщо раніше основний сценарій масованого дронового удару часто асоціювався з нічними годинами, то восени атаки дедалі частіше відбувалися протягом дня.

Та не лише будівля НАНУ того дня була атакована. Одним із показових прикладів нової тактики ударів по столиці стали влучання та падіння уламків. Вони спричинили пожежу на території Дарницького району, у Голосіївському районі дрон влучив у кафе біля АЗС, у Шевченківському — в офісну будівлю, а в Оболонському пошкодив саму АЗС.

29 вересня після чергової нічної атаки в кількох районах Києва знову виникли пожежі, були пошкоджені житлові будинки, автомобілі та нежитлові споруди. А в ніч на 30 вересня столиця вчергове опинилася під масштабним ударом. У Києві загинуло двоє людей, ще п'ятеро були поранені. Пошкоджень зазнали житлові й нежитлові будівлі в кількох районах міста.

Такий масштаб повітряних атак безпосередньо впливає на функціонування столиці. Під час тривог зупиняється або змінюється робота громадського транспорту, навчальні заклади переводять частину занять в онлайн-режим, підприємства переривають роботу, а містяни змушені покидати робочі місця, домівки чи громадські простори й прямувати до укриттів.

Момент удару по Північному мосту в Києві (скрін з відео)

АТАКИ НА МОСТИ

А на початку жовтня РФ іще розширила перелік об'єктів для ударів в Україні. Тепер Москва дедалі частіше б'є по транспортних вузлах, здатних впливати на роботу цілих міст. Зокрема, ідеться про мости через Дніпро. Найпомітнішою стала серія ударів по переправах у Києві та мосту в Запоріжжі.

1—2 жовтня російські БпЛА кілька разів били по Південному мосту в Києві. За даними Радіо Свобода, по переправі завдали п'ять ударів реактивними дронами. Південний міст має особливе значення: ним проходить автомобільний рух, а також лінія метро.

Наслідки виявилися відчутними одразу ж. Після атак рух мостом обмежили, а міські служби почали його обстеження. Київська міська влада повідомила, що для ухвалення рішення щодо подальшої роботи Південного мосту й руху метро очікує висновків наукових інститутів.

Потому росіяни перенесли увагу на Північний міст. 3 жовтня БпЛА ударив по переправі, що сполучає правий і лівий береги Києва. Унаслідок удару було пошкоджено дорожнє покриття та контактну мережу тролейбусів, а рух мостом довелося обмежити.

4 жовтня Північний міст атакували повторно. Київська міська влада поінформувала про влучання в дорожнє полотно. Через удар також була пошкоджена тепломагістраль, що призвело до тимчасового припинення гарячого водопостачання в частині Деснянського району столиці. Російські удари виявилися спрямованими не лише на саму конструкцію мостів. Навіть пошкодження супутньої інфраструктури — доріг, контактних мереж, тепломагістралей — може створювати додаткові проблеми для міста.

На перший погляд міст може здаватися звичайним транспортним об'єктом. Проте у воєнних умовах його значення значно серйозніше. Дніпро фактично ділить Україну на дві великі частини. Для цивільних переправи забезпечують щоденне пересування між районами та берегами. Для економіки — рух товарів, пального й інших вантажів. Для військових — переміщення людей, техніки, боєприпасів та іншого забезпечення. І якщо вивести з ладу один об'єкт, навантаження автоматично переходить на сусідні. І це особливо добре видно на прикладі Києва. Після обмеження руху по Південному і Північному мостах міські служби були змушені змінювати маршрути громадського транспорту.

Найважливіший висновок із цих подій полягає в тому, що атаки на мости, імовірно, не варто розглядати як одноразову серію ударів. Наразі Київ і Запоріжжя демонструють, що проблема вже вийшла за межі окремих інцидентів. Мости через Дніпро дедалі виразніше стають одним із напрямків російської далекобійної кампанії.

ДО СЛОВА

Нещодавно в Україні вперше збили російські реактивні дрони з роботизованих турелей. Для наведення системи використовують машинний зір і штучний інтелект. Це дає змогу автоматизувати виявлення та супровід цілі й зменшити вплив людського фактора. Та радіус дії таких систем залишається відносно невеликим, оскільки безпосередньо для ураження БпЛА використовують кулемет.

БАЙДУЖІСТЬ ДО ПРОСТИХ РОСІЯН

Путін вимагає продовжити йому життя, щоб воювати з Україною вічно

■ Євген Клен

Російська економіка наближається до серйозної кризи через значні витрати на оборону та міжнародні санкції, а також через українські удари. За оцінкою Служби оборонної розвідки Данії, у війні Російська Федерація (РФ) дедалі дужче ризикує, зазнаючи величезних утрат за незначні територіальні здобутки, водночас посилюючи диверсії та кібератаки проти Заходу. На цьому тлі данська розвідка очікує посилення гібридних атак РФ проти Заходу й НАТО. Ідеться, зокрема, про руйнівні кібератаки й диверсії проти підприємств і транспортних маршрутів, що забезпечують допомогу Україні.

35 % ВИДАТКІВ

Разом з ним Кремль запланував у державному бюджеті на 2027 рік виділити на армію та закупівлю зброї 35 % своїх видатків. Це більше, ніж витрачав СРСР останніми роками перед розпадом. Про це розповів Яніс Клюґе, дослідник із німецького Інституту проблем міжнародної безпеки.

За п'ять років бойових дій Кремль уже витратив на армію та закупівлю зброї 58,3 трлн RUB. Перший рік війни коштував платникам податків 6,818 трлн, другий — 9,835 трлн; 2024 року витрати зросли до 14,336 трлн, 2025-го — до 16,687 трлн. За першу половину 2026-го бюджет витратив на війну 10,687 трлн RUB, або майже половину всіх своїх витрат. 2028-го накопичені військові витрати, згідно з проєктом бюджету, сягнуть 75,5 трлн і перевищать розмір золотовалютних резервів Центробанку РФ (742,7 млрд USD). А 2029-го можуть збільшитися до 92,1 трлн RUB.

Загалом у трирічний бюджет РФ закладає 50 трлн RUB оборонних витрат, що на 10 трлн більше, ніж в аналогічному законі, ухваленому торік. Значна частина додаткових військових витрат, імовірно, буде спрямована на виробництво озброєнь: майже п'ять років бойових дій виснажили запаси боєприпасів настільки, що більшу частину доведеться створювати знову.

ДИКТАТОР ХОЧЕ ЖИТИ ВІЧНО

Крім того, у бюджеті на 2027—2029 рр. російський уряд заклав 17,954 млрд RUB на реалізацію національного проєкту «Нові технології заощадження здоров'я», метою якого є розробка інноваційних препаратів, розвиток біомедичних технологій і технологій продовження довголіття.

The Wall Street Journal уважає, що цей проєкт пов'язаний зі зусиллями щодо продовження життя 73-річного Путіна. Він стане одним із небагатьох медичних державних проєктів, які захищені від скорочення фінансування. Витрати на нього наступного року збільшаться на 12 % — із 5,171 до 5,737 млрд RUB; 2028-го — до 6,495 млрд. На 2029 рік заплановано скорочення асигнувань до 5,782 млрд. Майже 20 % усіх витрат у межах проєкту — 1,129 млрд RUB — наступного року передадуть на розвиток «біомедичних і когнітивних технологій майбутнього». Із цієї суми 288 млн витратять на розвиток «біодруку», що дозволяє створювати нові тканини й органи для людини. 625,4 млн виділяють на технології превентивної медицини, що забезпечують активне та здорове довголіття, 137,4 млн — на виявлення причин старіння.

За даними WSJ, у межах проєкту, який курують Марія Воронцова, донька Путіна, та Михайло Ковальчук, голова Курчатівського інституту, вчені працюють, зокрема, над уповільненням клітинного старіння за допомогою генної терапії, а також намагаються виростити органи для пересадки людині всередині генетично модифікованих мінісвиней. Перша така свиня має з'явитися до 2030 року. Ковальчук, який є одним із найближчих приятелів теперішнього володаря Кремля, раніше заявляв, що наука в майбутньому може дозволити «ремонтувати» та замінювати частини людського тіла й продовжити життя людини.

За інформацією видання, інші ключові програми у сфері охорони здоров'я наступного року зазнають секвестру бюджетних видатків через дефіцит (5,4 трлн RUB) і рекордні витрати на війну (17,1 трлн RUB). Наприклад, федеральний проєкт боротьби з онкологічними захворюваннями скоротять у 12 разів (із 44,9 до 3,8 млрд RUB); проєкт «Розвиток інфраструктури охорони здоров'я» втратить 30 % фінансування (54,4 млрд замість 77 млрд). На 17 % скоротяться витрати за статтею «Медико-санітарне забезпечення окремих категорій громадян», до яких належать, зокрема, військовослужбовці, інваліди, ветерани, блокадники й чорнобильці. Головна причина зростання витрат — зміна характеру конфлікту: Україна фактично відкриває новий фронт, завдаючи ударів у глиб російської території та змушуючи Москву витрачати на оборону більше коштів.

НОВИЙ ПЕРЕДІЛ СВІТУ

А під час засідання Міжнародного дискусійного клубу «Валдай» Путін заявив про необхідність домовленостей щодо нового світового устрою та закликав уникнути «катастрофічних сценаріїв». За словами диктатора, Сходу й Заходу, а також Півночі та Півдню нібито доведеться домовлятися про принципи формування нового світового порядку, який має забезпечити розвиток людства в найближчі десятиліття.

Водночас він зазначив, що зараз перед світом стоять «складніші й гостріші завдання», тоді як міжнародні тенденції, мовляв, змушують думати насамперед про збереження глобального миру та безпеки. «Тривожні тенденції, які ми спостерігаємо на міжнародній арені, змушують насамперед замислитися не над тим, як розумніше, ефективніше та справедливіше облаштувати світову взаємодію в майбутній період, хоча це, безумовно, надзвичайно важливо, а передусім подумати про те, як зберегти глобальний мир і безпеку просто зараз, коли багато попередніх норм права відкинуто, а нові поки що не з'являються», — цинічно додав володар Кремля.

Також він попередив, що продовження міжнародних конфліктів найближчим часом можливе, тоді як людству нібито необхідно здійснювати практичні кроки, аби не допустити «скочування до межі виживання». Окремо Путін звинуватив країни Заходу в «надмірному впливі» на Організацію Об'єднаних Націй, указавши на необхідність «реформи». Він також сказав, що світ перебуває у «поворотному моменті розвитку», тим часом сучасні зміни, мовляв, пов'язані не лише з політикою, а з «глибшими процесами».

Диктатор також назвав «безглуздою» пропозицію припинити удари по українських кораблях в обмін на відмову України від атак на російські нафтопереробні заводи (НПЗ). За його словами, формат домовленостей має бути таким: Україна припиняє удари по російських НПЗ, а Росія не атакує українські кораблі, які перевозять цивільні вантажі та сільськогосподарську продукцію.

Володар Кремля брехливо стверджував, що Україна нібито першою почала атакувати російські кораблі: «Київська влада почала завдавати ударів по наших танкерах, інших кораблях. Вони не соромилися».

Путін також повідомив, що в липні ц. р. нібито було знищено 40 російських кораблів, а загалом пошкоджено понад 100. При цьому не надав підтверджень своїм звинуваченням. За його словами, лише після цього РФ узялася завдавати ударів у відповідь.

ДО СЛОВА

Під час військових навчань «Центр-2026» у Челябінській області російська армія відпрацювала захоплення територій і створення «безпечної зони» на території сусідньої держави Центральної Азії. До маневрів залучили 47 тис. військовослужбовців, 2 тис. одиниць озброєння, 90 дронів і 77 кораблів. У навчаннях брали участь військові контингенти Білоруси, Китаю, Киргизстану, Монголії, Пакистану та Таджикистану. Путін прибув на Чебаркульський полігон у супроводі військового гелікоптера. На тлі його приїзду в регіоні на три доби перекрили кілька ділянок трас, повністю ізолювавши місто Чебаркуль. За офіційною легендою Міністерства оборони РФ, під час маневрів відпрацьовується відбиття агресії на центральноазійському напрямку та гарантування безпеки в Каспійському регіоні. У сценарії під опис «країни-агресора» найбільше пасує Казахстан, адже він має вихід до Каспійського моря, а також межує з Челябінською областю РФ.

Калінінград

МОСКВА ПОГРОЖУЄ ЧЕРЕЗ КАЛІНІНГРАД

Про що йдеться в посланні до НАТО й наскільки реальна загроза

■ Мирослава Бзікадзе

Кремль попередив НАТО, що готовий застосувати весь арсенал, зокрема ядерну зброю, якщо Альянс спробує ізолювати Калінінградську область від решти Російської Федерації (РФ). У НАТО підтвердили отримання такого російського документа, але запевнили: безпосередньої загрози зараз немає.

ЩО САМЕ НАПИСАЛА РФ

Проте Альянс не оприлюднив повного тексту російського документа. Марк Рютте, генеральний секретар НАТО, заявив, що не має повноважень розкривати його зміст. Та йдеться не просто про чергову заяву російського чиновника. Москва використала дипломатичний канал, аби донести до країн НАТО конкретний сигнал: будь-які дії, які вона трактуватиме як спробу відрізати Калінінград від РФ, можуть, за російською версією, стати приводом для застосування «всього арсеналу». За даними Reuters, Кремль звинуватив НАТО у веденні «небезпечного та необдуманого курсу», який нібито створює «високий ризик спалаху прямого збройного конфлікту».

Окремо в документі згадали можливість російських ударів по центрах ухвалення рішень у країнах Альянсу «зі самого початку» конфлікту. Таким чином, Москва фактично прив'язала можливість ядерної ескалації не лише до прямого нападу на РФ, а й до сценарію, який вона сама визначатиме як ізоляцію Калінінграда.

Водночас важливо не перебільшувати значення документа: Росія не заявила, що НАТО вже почало блокаду Калінінграда або що ядерний удар буде завданий найближчим часом. Мова про попередження щодо потенційного сценарію.

ЩО ВІДПОВІЛО НАТО

Реакція Альянсу була доволі жорсткою, але водночас максимально стриманою. Еллісон Гарт, представниця НАТО, підтвердила, що РФ надіслала Альянсу неофіційний документ — non-paper — щодо потенційних загроз Калінінграду. За її словами, НАТО у відповідь наголосило, що Альянс є оборонним і що жодні його навчання чи діяльність не створюють загрози для російської території.

А Марк Рютте окремо закликав Москву припинити ядерні погрози. «Путін знає, що він ніколи не зможе перемогти НАТО», — сказав він і додав, що Альянс підготовлений до різних сценаріїв і здатен захистити територію своїх членів. За інформацією генсека, НАТО має плани на випадок як гібридних загроз, так і значно серйознішої воєнної ескалації.

Ядерна риторика давно стала одним із головних інструментів російського тиску на Захід. Але цього разу важливий саме формат. Reuters назвав цю заяву однією з найсерйозніших російських ядерних погроз від часів холодної війни. Один із європейських високопоставлених чиновників, якого цитує інформаційна агенція, також уважає ситуацію серйозною саме через характер сигналу. Проте це не означає автоматичного переходу Росії до підготовки ядерного удару. Швидше Москва намагається встановити для НАТО своєрідну «червону лінію»: не робити нічого, що Кремль зможе трактувати як спробу фізично відрізати Калінінград від РФ.

ЧОМУ ЦЕ ВАЖЛИВО

Калінінградська область — російський ексклав на Балтійському морі, що не має сухопутного кордону з основною частиною РФ. Область лежить між Польщею та Литвою — членами НАТО. На півночі та сході межує з Литвою, на півдні — з Польщею, але на заході має вихід до Балтійського моря.

У регіоні проживає близько мільйона людей. За площею він трохи більший за американський штат Коннектикут. До 1945 року ця територія була частиною Німеччини, а після Другої світової війни увійшла до складу СРСР.

Для Москви Калінінград має величезне військово-стратегічне значення. Росія використовує область як передовий плацдарм для розміщення військових, ракетних, авіаційних і морських сил. Зокрема, у регіоні є ракетні комплекси «Іскандер», здатні використовувати ядерні боєголовки. Там також розташована основна база російського Балтійського флоту.

Тобто Калінінград для Кремля — не просто віддалений регіон. Це один із ключових елементів російської військової присутности на Балтиці. Та саме географія робить його одночасно дуже важливим і вразливим.

У разі великого воєнного конфлікту Росії з НАТО область опиниться фактично оточеною територіями Альянсу. Постачання, перекидання військ і забезпечення регіону можуть стати надзвичайно складним завданням. Саме тому будь-які сценарії потенційного конфлікту на Балтиці неминуче передбачають Калінінград.

ЧИ СПРАВДІ НАТО ПЛАНУЄ БЛОКАДУ

Публічних підтверджень того, що НАТО ухвалило рішення про блокаду Калінінграда, немає. Саме це є одним із ключових моментів теперішньої історії. Водночас Москва стверджує, що має інформацію про підготовку НАТО до повітряної та морської блокади Калінінградської області. Про це, зокрема, заявляли російські дипломатичні представництва у Великій Британії, Ірландії та Бельгії.

Тобто існує принципова розбіжність між російською та західною оцінками. Москва каже про підготовку до потенційної блокади, НАТО — про оборонні заходи та відсутність намірів ізолювати Калінінград. Але причини потрібно шукати в загальному погіршенні безпекової ситуації на Балтійському морі.

Після повномасштабного вторгнення РФ до України НАТО суттєво посилило східний фланг. Додатковий фактор — вступ до Альянсу Фінляндії та Швеції, що змінив військово-стратегічну ситуацію в Балтійському регіоні. Паралельно збільшилася кількість військових навчань, польотів і розвідувальної активности навколо Калінінграда.

За даними Reuters, у середині серпня ц. р. десятки літаків країн НАТО брали участь у неоголошеній операції в районі Калінінграда. Західне військове джерело агенції вказувало, що вона продемонструвала можливості Альянсу щодо порушення роботи радарів, систем зв'язку та протиповітряної оборони регіону в разі потенційного конфлікту.

У Москві такі дії сприйняли як сигнал про те, що НАТО відпрацьовує сценарії нейтралізації російських військ у Калінінграді. Окремо російське керівництво відреагувало на заяви литовських політиків про необхідність бути готовими до знищення російської військової інфраструктури в Калінінграді в разі війни. У травні 2026-го Кремль різко відповів, зокрема на слова литовського міністра закордонних справ про необхідність продемонструвати Росії здатність НАТО «проникнути» у створену в Калінінграді «фортецю». Саме сукупність таких факторів і сформувала теперішнє тло.

СУВАЛЬСЬКИЙ КОРИДОР

У цьому контексті особливе значення має так званий Сувальський коридор. Це відносно вузька ділянка території між Польщею та Литвою, яка сполучає країни Балтії з іншою частиною території НАТО. З одного боку від нього — Калінінградська область, а з другого — Білорусь. Для військових планувальників це один із найчутливіших районів східного флангу Альянсу.

У НАТО підкреслюють, що приділяють особливу увагу обороні цієї території. На початку 2026 року Альянс зазначав, що сили в Польщі охороняють Сувальський коридор. У разі масштабного конфлікту РФ теоретично могла б спробувати відрізати країни Балтії від решти НАТО, тоді як Альянс мав би забезпечити збереження сухопутного зв'язку.

Саме тому Калінінград, Білорусь, Польщу та Литву розглядають як взаємопов'язані елементи одного стратегічного району.

ВІЙСЬКОВІ НАВЧАННЯ В АЗЕРБАЙДЖАНІ

■ Петро Йосип

Азербайджан, Туреччина й Узбекистан уперше провели спільні військові навчання, під час яких відпрацьовували масштабні атаки безпілотних літальних апаратів (БпЛА), кібератаки, дезінформацію та прикордонні інциденти.

У навчаннях «Сила єдності-2026», які відбулися в Ходжавендському районі Карабаського регіону Азербайджану, взяло участь більш ніж 3,5 тис. військовослужбовців. На полігоні Гизилгая військові задіяли понад 130 безпілотних систем, 70 одиниць бронетехніки, 90 артилерійських систем і 20 одиниць авіаційної техніки.

Окрему увагу зосередили на БпЛА. Під час навчань відпрацьовували відбиття атак роїв дронів, удари по колонах, повітряну розвідку, а також перевезення боєприпасів і постачання за допомогою безпілотних систем. Маневри поєднували застосування БпЛА з артилерією, бронетехнікою, авіацією та засобами радіоелектронної боротьби. Військові також тренували прорив оборонних рубежів і подолання протитанкових ровів, розмінування та просування бронетехніки.

Учасники реагували на імітовані кібератаки й онлайн-дезінформацію, проводили операції проти умовних терористичних позицій у гірській місцевості, відпрацьовували зачистку населених пунктів і розгортання блокпостів. Окремим елементом стала підготовка до виявлення та припинення спроб незаконного перетину кордону за допомогою БпЛА.

Частину сценаріїв перенесли на Каспійське море. Військовослужбовці відпрацьовували звільнення захопленого корабля та об'єкта на шельфі, порятунок заручників і висадку десанту для нейтралізації умовної терористичної бази. Навчання проводили на полігонах у Баку, Карабаському регіоні, Нахічевані та в азербайджанському секторі Каспійського моря.

Азербайджан і Туреччина називають свої оборонні відносини союзницькими в межах Шушинської декларації, підписаної 2021 року. Азербайджан та Узбекистан також розширюють військову співпрацю, зокрема у сфері оборонних технологій і військової освіти. Своїх спостерігачів на навчання відправили Киргизстан, Пакистан, Сербія, Словаччина, Таджикистан, Грузія, Туркменістан, Об'єднані Арабські Емірати й Іран.

Крім того, уряди Туреччини та Пакистану вирішили відправити своїх військових на захист Саудівської Аравії. Відповідне рішення ухвалили після ракетних і дронових атак хуситів із Ємену. Даних про чисельність військ і терміни не розкривають. Як писав Meest Weekly, три країни в серпні ц. р. уклали пакт, згідно з яким напад на одну з них уважається нападом на всіх.

Відтак виступили зі спільною заявою, яку оприлюднило Міністерство закордонних справ Пакистану. У ній ідеться, що пакт починає діяти на практиці негайно: треба виділити погоджені війська та військові можливості й забезпечити їхню швидку передислокацію до Саудівської Аравії. Які саме частини вирушать і з яким завданням, у заяві не згадали.

А Халід бін Салман, міністр оборони Саудівської Аравії, заявив, що тепер діє колективне стримування проти атак на королівство та його святині. За його словами, три країни разом захищатимуть королівство. У заяві країни засудили спроби атакувати Мекку та Медіну, а також удари по саудівських містах, цивільних і економічних об'єктах. Те, що цілили в ісламські святині, хусити заперечують.

Протести школярів переросли у заворушення

■ Лана Світ

Протести старшокласників у Франції, які почалися через проблеми в освітній системі, за кілька днів переросли в масштабні акції по всій країні. Під час однієї з них правоохоронці затримали 625 людей, а 83 поліцянти й жандарми отримали поранення. За даними Лорана Нуньєса, міністра внутрішніх справ Франції, того дня блокування, зокрема часткові, відбувалися у 356 ліцеях. Днем раніше протести зачепили понад 330 навчальних закладів.

Акції супроводжуються блокуваннями входів, сутичками з поліцією, пошкодженнями майна та підпалами. Едуар Жеффре, міністр освіти, назвав такий рівень насильства «безпрецедентним для французької системи освіти». За даними його відомства, від початку протестів поранення отримало щонайменше 119 учнів і працівників системи освіти, серед них 34 викладачі.

Та протести не вщухають. Згодом біля ліцеїв відбулося вже щонайменше 340 акцій, у 169 випадках навчальні заклади блокували. В Іль-де-Франсі було заблоковано роботу понад 200 ліцеїв. Приблизно біля 50 із них сталися сутички, пошкодження майна або інші інциденти.

До протестів стали долучатися студенти. За даними профспілки L'Union etudiante, акції охопили близько 30 університетських кампусів, зокрема, у Парижі, Страсбурзі, Марселі, Ліоні, Реймсі, Пуатьє та Нантері. Через блокування в частині університетів заняття перевели в онлайн.

Найсерйозніші інциденти зафіксували в Нанті, Марселі та Ліоні. У Нанті підпалили гол ліцею Nelson-Mandela. Вогонь поширився на фасад, але пожежу вдалося локалізувати. У Марселі 18 ліцеїв заблокували цілком. Біля ліцею Saint-Exupery підпалили автомобіль пожежно-рятувальної служби, а біля La Floride — автобус громадського транспорту. У Ліоні спалахнула частина фасаду ліцею Lumiere, після чого поліція затримала близько десяти людей.

Перші акції почалися 21 вересня в ліцеї Saint-Exupery в Кретеї під Парижем. Учні протестували через незаповнені вакансії вчителів. Згодом рух поширився на інші регіони, а 28 вересня протести вже охоплювали майже 180 навчальних закладів. Серед вимог школярів — збільшення фінансування освіти, залучення вчителів, менша кількість учнів у класах, ремонт старих будівель і покращення умов навчання.

Учні також розповідають про класи по 35—40 дітей, нестачу меблів, протікання дахів, задуху в приміщеннях і застарілі комп'ютери. Частина старшокласників виступає проти психологічного тиску, пов'язаного зі системою вступу до університетів Parcoursup.

Еммануель Макрон, президент Франції, сказав, що розуміє занепокоєння та невдоволення молоді, однак наголосив, що вони не можуть виправдовувати насильство. На тлі загострення ситуації Себастьян Лекорню, глава французького уряду, скликав кризову нараду. Влада також дозволила переводити учнів на дистанційне навчання там, де через блокування або пошкодження будівель неможливо гарантувати безпеку, та пообіцяла створити платформу для консультацій зі школярами.

ЯКЩО США ВІДІЙДУТЬ УБІК...

Велика Британія і Франція посилюють ядерне стримування РФ

■ Ігор Голод

Безпеку північних держав Європи гарантуватимуть атомні підводні човни.

«ЗАЛІЗОБЕТОННИЙ ХРЕБЕТ»

Лаурі Нурмі, фінський експерт із питань безпеки, розповів, що уряд Сполученого Королівства запропонував поширити «ядерну парасольку» на дев'ять країн-партнерів, які входять до Об'єднаних експедиційних сил (JEF), — Данію, Естонію, Ісландію, Латвію, Литву, Нідерланди, Норвегію, Фінляндію та Швецію.

Перед тим він спілкувався з Гвіном Дженкінсом, командувачем британського Королівського флоту. На запитання: «Чи є ядерний потенціал Великої Британії залізобетонним стримувальним хребтом для сил коаліції JEF?» — той відповів: «Абсолютно, оскільки всі країни JEF є частиною НАТО. Наш ядерний засіб стримування призначений для НАТО так само, як і для нашого власного суверенного захисту. А Фінляндія вже перебуває під «ядерною парасолькою». Це гарантують наші підводні човни, які саме зараз патрулюють Атлантику».

«Будуємо ці сили на базі військово-морських сил країн JEF. Їхній розмір масштабуватиметься відповідно до конкретного завдання. Ми всі впроваджуємо нові технології та автономні підрозділи», — додав адмірал.

«ІНТЕРПРЕТУВАЛИ НАДТО ШИРОКО»

Нурмі припустив, що вони зможуть діяти миттєво, без потреби чекати довгих політичних погоджень із НАТО та США. Засоби масової інформації цитували це в публікаціях зі заголовками про «британську «ядерну парасольку» для дев'ятьох країн поза механізмами НАТО».

А частина медіа повідомила, що «Велика Британія розміщує свою ядерну зброю на території дев'ятьох країн Європи», проігнорувавши уточнення Дженкінса, що захист партнерів по JEF гарантуватимуть підводні човни, які патрулюють (а не пришвартовані до причалів). Про наземне базування ракет у цих країнах не йшлося.

Пізніше газета Iltalehti внесла в публікацію інтерв'ю з адміралом оновлення: «До редакції звернулися з посольства Великої Британії з бажанням підкреслити, що в ядерній політиці Лондона немає жодних змін». Британське дипломатичне відомство наполягало, що слова Дженкінса інтерпретували надто широко, уточнивши: «Командувач флоту не стверджував, що Сполучене Королівство надає окрему ядерну гарантію безпеки через JEF. І не заявляв, що британські стратегічні ядерні сили закріплені за силами JEF. Навпаки, він чітко і безпосередньо базував свою відповідь на тому факті, що країни-учасниці JEF є членами НАТО і що ядерне стримування Сполученого Королівства спрямоване суто на захист НАТО».

У відповідь Антти Хяккянен, міністр оборони Фінляндії, сказав пресі, що «в межах JEF питання ядерного стримування взагалі не обговорювали». Він запевнив, що єдиний ядерний щит для Фінляндії — це загальна система НАТО під проводом США, а в межах JEF країни зараз розбудовують винятково традиційні (конвенційні) військові можливості, щоб сухопутні війська, флот та авіація могли миттєво реагувати на кризи на Півночі Європи. Водночас глава фінського оборонного відомства анонсував, що учасники JEF можуть укласти угоду про створення спільних бойових підрозділів уже в листопаді ц. р.

РЕАЛЬНИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ПІДТЕКСТ

Проте Нурмі логічно розшифрував реальний військовий підтекст слів адмірала. Британські дипломати терміново заспокоювали партнерів по НАТО, аби уникнути навіть натяку на політичний розкол усередині Альянсу. А втім, вони надто перестраховувалися, бо самі собою озброєні ядерними ракетами британські підводні човни ще не гарантували б безпеки Фінляндії. Для цього Лондон мав би окремо взяти на себе зобов'язання захищати її власним ядерним потенціалом.

Автономна британська «ядерна парасолька» над дев'ятьма партнерами по JEF могла б мати й практичну перевагу. Рішення в НАТО ухвалюють консенсусом усіх 32 країн, а в гострій кризі на таке погодження може просто не знайтися часу. У вузькому форматі JEF Лондон і його партнери могли б домовлятися значно швидше. Завдяки цій автономності уряд Його Величности зможе діяти миттєво, керуючись лише внутрішніми домовленостями з партнерами по JEF — без очікування результатів голосування в Брюсселі.

Пропозицією дев'ятьом країнам-партнерам уряд Великої Британії надіслав превентивний сигнал Кремлю, що будь-яка потенційна агресія проти неядерних держав-членів JEF зустріне рішучу відсіч.

Лондон активно розбудовує та очолює альтернативні й гнучкіші оборонні формати. Посилення його військових зобов'язань наочно демонструє прагнення Великої Британії залишатися ключовим європейським гарантом безпеки.

ІСТЕРИКА В КРЕМЛІ

Одразу ж після публікації інтерв'ю з Дженкінсом із Москви надіслали Альянсу non-paper (неофіційний документ), у якому погрожували, що «Росія буде готова застосувати весь арсенал сил і засобів, що є в її розпорядженні, зокрема ядерну зброю, для захисту своєї території, якщо країни НАТО зроблять будь-яку спробу, спрямовану на ізоляцію Калінінградської області від решти країни». А кремлівський диктатор доповнив: «Якщо мова дійде до прямого нападу на Росію, на порядку денному неминуче й негайно з'явиться питання щодо застосування всіх озброєнь». Ці слова прокоментував Марк Рютте, генеральний секретар Альянсу: «Путін знає, що ніколи не зможе перемогти НАТО. Я не сприймаю це серйозно».

Тож навряд чи уряд Великої Британії відкличе пропозицію поширити «ядерну парасольку» на партнерів по JEF. Тим паче, що її реалізація не передбачає перевезення ядерних ракет до Гельсінкі, Таллінна чи Амстердама — вони вже завантажені на британські атомні підводні човни, які зараз патрулюють Атлантику, але чиє ядерне стримування, за логікою слів Дженкінса, поширюється і на північних союзників.

ПАРТНЕРИ

Британський крок є частиною маштабнішого європейського процесу. Франція також шукає спосіб поширити ефект власного ядерного стримування на європейських партнерів. Показовий приклад — підписана 10 липня 2025-го Кіром Стармером, тодішнім прем'єром Великої Британії, і Еммануелем Макроном, президентом Франції, Нортвудська декларація про стратегічну координацію незалежних сил ядерного стримування їхніх держав. А 2 березня ц. р. Макрон оголосив про розширення французької ядерної доктрини на європейських партнерів. Зокрема, процес передбачає тимчасове розгортання ядерних винищувачів Rafale на летовищах союзників.

Відтак французький лідер і Фрідріх Мерц, канцлер Федеративної Республіки Німеччина (ФРН), оголосили про створення Спільної групи з ядерного командування. А влітку й восени 2026-го німецькі літаки спільно з французькими брали участь у тренувальних ядерних маневрах.

Наприкінці серпня британська газета The Telegraph повідомила, що ФРН розглядає нові способи участи у ядерному зміцненні Європи на тлі дискусій про майбутню роль США в безпеці континенту. Ідеться про кілька варіантів підтримки: фінансові внески в британські ядерні сили; залучення промислової бази ФРН до майбутніх британських програм, пов'язаних із підводними човнами, ракетами або збагаченням урану; та розгортання німецьких систем протиповітряної оборони Patriot на британських ядерних об'єктах.

The Telegraph пояснила, що хоча Лондон самостійно ухвалює рішення щодо застосування ядерної зброї, британська ядерна система значною мірою залежить від співпраці зі США, передусім у ракетній складовій. Приміром, ракети Trident виробляють у США й обслуговують на базі підводних човнів Кінгс-Бей у штаті Джорджія. Нова британська ядерна програма Astraea узгоджена з американською програмою W93/Mk7.

НІМЕЧЧИНА ХОЧЕ ДОЛУЧИТИСЯ

Саме ця залежність від Вашинґтона й викликає занепокоєння в Берліні. Одним зі способів її зменшення там уважають фінансову участь ФРН у британській ядерній програмі. Німецькі посадовці стверджують, що вони потенційно могли б допомогти Сполученому Королівству у створенні наступного покоління підводних човнів, ракет або збагаченні урану для майбутніх ядерних боєголовок. Адже німецький виробник уже має досвід будівництва підводних човнів для секретної ізраїльської системи ядерного стримування.

Лондон і Берлін також розвивають у межах двосторонньої оборонної співпраці нову родину далекобійних малопомітних і гіперзвукових ракет у межах Кенсінґтонського договору — першої двосторонньої оборонної угоди між країнами після Другої світової війни. У Берліні переконані, що посилення британського та французького ядерних потенціалів і поширення їхнього стримувального ефекту на союзників може знизити бажання інших європейських держав створювати власні атомні арсенали.

США ПЕРЕКИНУЛИ PATRIOT НА БЛИЗЬКИЙ СХІД

■ Axios

Сполучені Штати відправили дві додаткові батареї зенітно-ракетних комплексів Patriot для захисту нафтових і газових об'єктів у Саудівській Аравії та Катарі. Про це інформує Axios.

За даними видання, Вашинґтон прагне таким чином запевнити союзників, що захищатиме ключові енергетичні об'єкти, якщо Дональд Трамп вирішить відновити масштабні бойові дії проти Ірану. Останній уже заявив, що розглядає можливість відновлення кампанії бомбардувань найближчими тижнями.

На початку серпня ц. р., коли глава Білого дому розглядав масштабну атаку на енергетичну інфраструктуру Ірану, лідери Саудівської Аравії та Катару відмовили його. Вони висловлювали побоювання, що Тегеран у відповідь атакує нафтові й газові об'єкти. За словами американських посадовців, ці звернення стали однією з ключових причин, чому Трамп відмовився від атаки й перейшов до стратегії економічного тиску.

Саудівська Аравія тепер має дозволити США використовувати свій повітряний простір у разі відновлення масштабних бойових операцій. Водночас Ер-Ріяд може не погодитися на це, якщо вважатиме, що енергетичні об'єкти не будуть належно захищені.

На тлі війни з Іраном батареї Patriot та особливо ракети-перехоплювачі стали дефіцитним ресурсом. Американські військові перекидали комплекси й ракети на Близький Схід з інших регіональних командувань, що викликало занепокоєння. США нарощують військову присутність на Близькому Сході.

Авіаносець USS Theodore Roosevelt і його ударна група вийшли зі Сан-Дієго, щоб дістатися до згаданого регіону. Очікується, що вони прибудуть на Близький Схід приблизно в середині листопада. USS Theodore Roosevelt має приєднатися до USS George H. W. Bush, який перебуває там з березня ц. р., та USS George Washington, який улітку прибув з Японії.

У разі одночасного перебування всіх трьох авіаносних ударних груп на Близькому Сході американські сили матимуть там значно потужнішу вогневу міць. Водночас інший американський посадовець відмітив, що наразі невідомо, замінить Theodore Roosevelt один із нинішніх авіаносців чи стане додатковим.

До регіону також вирушила десантна група Makin Island, до складу якої входять три десантні кораблі з тисячами морських піхотинців 13-го експедиційного підрозділу морської піхоти. Очікується, що вона прибуде на Близький Схід до кінця листопада.

Спецслужби РФ готували вбивства дисидентів

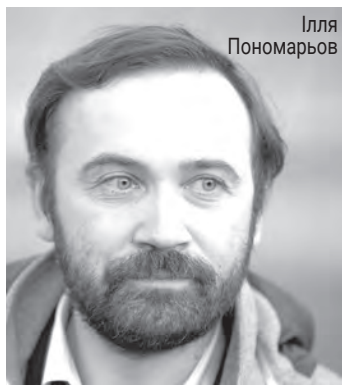
■ El Mundo

Російські спецслужби впродовж кількох місяців готували вбивства відомих опозиціонерів Гаррі Каспарова, Іллі Пономарьова та Володимира Кара-Мурзи на території США і Європейського Союзу. Про це пише El Mundo. Цього літа американська влада повідомила Каспарову, що він є мішенню Кремля і готується його вбивство. Тож уперше з моменту виїзду до Сполучених Штатів 2013 року його взяли під особливий захист.

Також були плани вбивства колишнього російського депутата Пономарьова, який перебуває у вигнанні в Україні, а 2014-го був єдиним членом Державної думи Російської Федерації (РФ), який проголосував проти анексії Криму. Після вторгнення він приєднався до української територіальної оборони, заснував опозиційне медіа «Утро лютого» та просував з'їзд народних депутатів як політичну альтернативу режиму Путіна. Пономарьов ділить свій час між Києвом і Вашинґтоном. У столиці США він володіє будинком та офісом, які використовує як американське відділення своєї політичної платформи.

Крім двох підтверджених цілей у Сполучених Штатах, може бути ще одна жертва — Володимир Кара-Мурза. Його ув'язнили в Сибіру й звільнили 2024 року в межах великого обміну агентами російської розвідки, у результаті якого вийшов на волю іспанський журналіст Пабло Ґонсалес разом із російськими шпигунами, кілерами та шахраями. Кара-Мурзу отруювали вже двічі.

Офіс прокурора США оприлюднив імена п'яти змовників, які діяли за наказом Кремля. Згідно з інформацією, отриманою El Mundo, контакти п'ятьох

Ілля Пономарьов

організаторів із тими, кому доручили відстежувати й убивати опозиційних діячів, збігаються з часом, коли Каспарова та Пономарьова попередили про небезпеку.

У виданні наголосили, що мережа змовників, які працюють на розвідувальні служби РФ, діє щонайменше з 2024-го та здійснює напади головно у Європі, використовуючи диверсантів і місцевих злочинців. Тепер вони готують напади навіть у Сполучених Штатах — території, яка була заборонена Москвою для проведення такого типу спецоперацій навіть протягом більшої частини холодної війни. «Напади на вигнанців або плани проведення їх на американській землі були рідкістю: останнім значним убивством, яке приписують Москві на американській землі, було дивне самогубство перебіжчика з розвідувальної служби НКВС 1941 року», — стверджує газета.

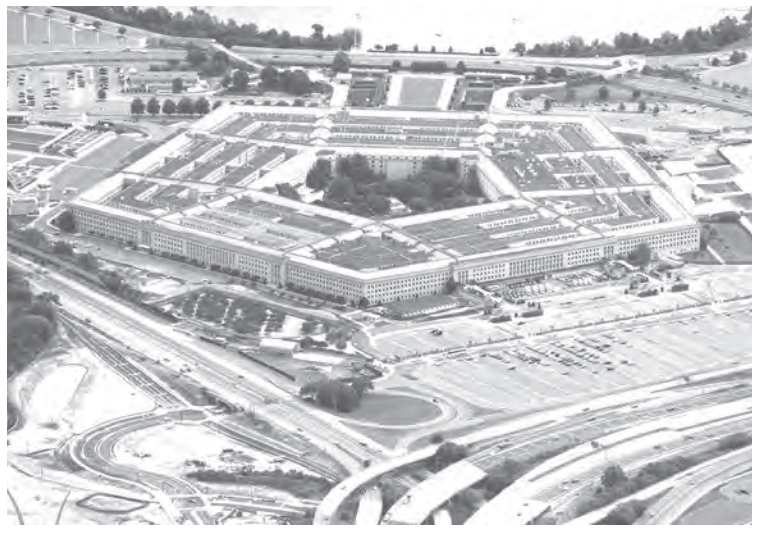
Гакери зламали кадрову базу Пентаґона

■ ABC

З лам величезної кадрової бази даних Пентаґона призвів до викрадення конфіденційної інформації про майже 3 млн американських військових, повідомляє ABC News.

Злочин торкнувся 2,76 млн живих осіб і 294 тис. померлих. Масштаб і конфіденційність викраденої інформації можуть викликати занепокоєння з приводу національної безпеки, особливо з огляду на те, що файли містили детальну інформацію про посади, які обіймали військовослужбовці та цивільний персонал. У період із жовтня 2025-го по липень 2026 року в інформаційній системі Центру даних про кадри (DMDC) Міністерства війни відбувся несанкціонований доступ до персональних даних з боку невеликої кількости сторонніх користувачів. Після виявлення інциденту DMDC негайно усунув цю вразливість.

Центр даних про кадри оборонного сектору є одним з основних сховищ Пентаґона, де зберігають більше як 60 млн особових справ. Представники Міністерства війни заявили, що поки що не виявили доказів зловживання викраденою інформацією.

ЧАС ДІЯТИ

18 жовтня закінчується 30-денний термін розгляду санкцій проти РФ

Скотт Бессент

■ Євген Клен

Дональд Трамп підписав закон про масштабні санкції проти Російської Федерації (РФ) уже майже місяць тому. Тепер двопартійне керівництво Сенату США закликає адміністрацію швидше обмежити потік фінансових ресурсів, що підживлюють війну проти України.

ЗАКОН ТРЕБА ЗАСТОСУВАТИ

У листі до міністра фінансів Скотта Бессента та державного секретаря Марко Рубіо сенатори заявили, що найнагальнішим пріоритетом для США має бути боротьба з «тіньовим флотом» танкерів, які Москва використовує для транспортування нафти й обходу американських санкцій. Політики зазначили, що основна частина положень закону набуває чинности 18 жовтня, після закінчення 30-денного терміну розгляду адміністрацією.

Відтак сенатори Шахін і Вікер закликали Білий дім ужити кілька конкретних заходів для запровадження режиму санкцій. Багато з цих заходів відповідають цілям, на яких наполягає Україна. Вони відмітили, що для Сполучених Штатів найважливіше — зосередитися на кількох сотнях нелегальних танкерів, які здатні безкарно транспортувати російську нафту й тим самим забезпечувати Кремлю фінансову підтримку.

Політики також указали, що адміністрація президента Трампа має докласти зусиль, аби протидіяти мілітаризації космосу Росією за допомогою її нової системи на низькій навколоземній орбіті. Україна попередила, що така супутникова система може стати смертельною загрозою цієї зими, оскільки РФ готується до інтенсивних атак.

Сенатори відзначили й те, що США мусять зупинити постачання технологій подвійного призначення та електроніки для проведення Росією бойових операцій на передовій, а також використовувати наявні санкційні інструменти до суб'єктів, які забезпечують російський військово-промисловий комплекс.

ПРОТИ РФ

Наразі Міністерство фінансів Сполучених Штатів запровадило економічні санкції проти російської компанії A7, що допомагала обходити обмеження проти Ірану. Вона створила мережу фірм, аби купувати товари з усього світу як для цивільних потреб, так і для військових цілей. «Міністерство фінансів ліквідує фінансову інфраструктуру, що дозволяє Ірану й іншим супротивникам обходити санкції, переміщувати незаконні кошти й підривати цілісність глобальної фінансової системи. Теперішні заходи, спрямовані проти мережі A7, є продовженням безпрецедентних зусиль Міністерства фінансів щодо ізоляції Ірану й тих, хто сприяє його фінансуванню, і дають чіткий сигнал: якщо ви підтримуєте незаконне фінансування супротивників Америки, ви втратите доступ до фінансової системи США», — заявив Бессент.

За даними його відомства, A7 створили й підтримували особи, проти яких Вашинґтон уже застосував санкції. Вона розбудувала глобальну мережу компаній, створених для маскування платежів, пов'язаних із підсанкційними секторами й особами, під виглядом звичайної комерційної діяльности.

У січні ц. р. A7 заявляла про більш ніж 2 тис. транзакцій щодня. Загальний обсяг операцій перевищував 91,5 млрд USD. Це становило близько 13 % обсягу зовнішньоторговельних операцій РФ 2025-го. Управління контролю за іноземними активами, що забезпечує дотримання економічних і торговельних санкцій, визнало A7 значною транснаціональною злочинною організацією.

ЗА УКРАЇНУ

Тим часом спільний американсько-український інвестиційний фонд відновлення уклав першу угоду щодо видобутку критично важливих корисних копалин. Конор Коулмен, керівник інвестиційного відділу Американської корпорації міжнародного розвитку (DFC), оголосив, що спершу фонд зосередиться на проєктах із видобутку на ранніх стадіях. Стратегічними цілями визначили родовища рідкісноземельних елементів, урану, берилію та цирконію.

За його словами, усі ці ресурси входять до переліку критично важливих корисних копалин Сполучених Штатів, що повністю відповідає пріоритетам американської адміністрації. Інвестиції також мають продемонструвати підтримку Вашинґтоном Києва у тривалій війні проти РФ. «Для українського народу вкрай важливо, щоб ми інвестували саме тепер», — наголосив посадовець. Ще два нових проєкти спрямовані на зміцнення українських мереж електропостачання та опалення після посилення російських атак на ключову інфраструктуру держави.

Ініціативи доповнять майже 100 млн USD кредиту, які DFC погодилася надати українській енергетичній компанії ДТЕК. Ці кошти витратять на нову акумуляторну систему, що забезпечить резервне електропостачання близько 600 тис. українських домівок на термін до двох годин, а сам проєкт матиме доступ до капіталу в разі виникнення збитків. Фонд придбає частку в капіталі когенераційної платформи для виробництва тепла й електроенергії.

Спільний інвестиційний фонд був створений у межах угоди про корисні копалини, яку країни підписали у квітні 2025-го з ініціативи Дональда Трампа. Діяльність фонду зосереджена на п'яти стратегічних секторах, серед яких видобуток корисних копалин, оборона, енергетика, інфраструктура й суміжні галузі. Зараз організація активно шукає додаткові кошти для розширення своїх інвестиційних можливостей.

ПЕРЕКИДАННЯ ВІЙСЬК

США також перекинуть до регіону Балтійського моря спеціалізовану групу з близько 40 морських піхотинців 2-го розвідувального батальйону 2-ї дивізії морської піхоти Сполучених Штатів, який базується в Кемп-Лежені (Північна Кароліна). Американські військові працюватимуть разом із Береговою бригадою Фінляндії. Вони забезпечуватимуть спостереження і тактичну розвідку. Мета місії — посилити контроль за ситуацією в морському просторі, захистити критично важливу підводну інфраструктуру та зміцнити загальну безпеку в регіоні.

Крім того, підрозділ використовуватиме малі безпілотні літальні апарати та берегові сенсори. Зібрана інформація надходитиме до спільної оперативної системи НАТО, що має дозволити союзникам швидше отримувати дані про потенційні загрози в регіоні.

Деніел Шиплі, командувач Корпусу морської піхоти США в Європі й Африці, констатував, що участь американських військових у Baltic Sentry демонструє здатність Сполучених Штатів швидко перекидати спеціалізовані сили туди, де вони потрібні найнагальніше.

Своєю чергою Піт Ґеґсет, міністр війни США, повідомив, що частину американських військовослужбовців можуть передислокувати з Європи до Західної півкулі для ведення воєнної кампанії проти наркокартелів або ж повернути на нову базу в Сполучених Штатах. Він підкреслив, що США розширюють свою військову діяльність у Центральній та Південній Америці спільно з Еквадором, Гондурасом, Ґватемалою та Панамою.

За інформацією міністра, нова стратегія національної безпеки Сполучених Штатів «дуже чітко дає зрозуміти, що ми хочемо більшого розподілу тягаря» у Європі між союзниками. «І в міру того, як ми це робимо, частина цих сил і засобів переміститься в інші місця — або назад додому, на велику гарну базу, яку ми хочемо збудувати, або ж змінить диспозицію в Західній півкулі, оскільки ми беремося за ці визнані терористичними організації», — пояснив він.

США зараз не мають великої військової бази в Південній Америці. Проте з осени 2025-го Пентаґон активізував воєнні операції проти наркокартелів у Латинській Америці. З 2 вересня 2025 року американські військові здійснили щонайменше 70 ударів по човнах, підозрюваних у перевезенні наркотиків, у Карибському морі та східній частині Тихого океану, внаслідок яких загинули 234 «наркотерористи».

Останніми тижнями вони зосередилися на перехопленні великих рибальських човнів біля узбережжя Еквадору, які слугують «плавучими заправками». Американські військові евакуюють екіпаж, після чого підривають транспорт. А нещодавно близько 50 американських військових і правоохоронців узяли участь у наземних рейдах проти ймовірних наркоторговців в Еквадорі.

До Львова заглядають кабани, до Києва — лосі

■ Іван Фаріон

Нещодавно жителів вечірнього Сихова, спального мікрорайону Львова, налякала зграя вепрів.

Півтора десятка дорослих ікластих і їхніх підсвинків нишпорили поміж легковими автівками. Ні світло фар, ні шум машин, ні скрип трамваїв їх не турбували. Походили та й подалися геть у ближню гущавину. Імовірно, кабани завітали зі східного боку міста. Там недалеко ліси з жолудями, фермерські поля з кукурудзою, соєю. Можливо, утратили орієнтир, а може, їх привабив смачний запах ближніх кав'ярень.

А перед тим на околиці Києва прогулювалися лосі. Дика фауна в містах тепер не новина. У мегаполіси забігають зайці, борсуки, лисиці, їжаки, куниці, прилітають польові й річкові птахи. Дистанція між людиною і природою скорочується.

Свою думку щодо цього явища висловив Василь Бурмас, якого вважають головним мисливствознавцем Західного регіону України. «Урбанізація іде вперед великими темпами. Природні угіддя все більше займають бази відпочинку, туристичні комплекси, дачі. Ось уже шостий рік в Україні немає полювання. Через це звірі починають потроху втрачати страх і перед транспортом, і перед людьми. В Америці по вулицях міст ходять ведмеді, олені, лиси, інші тварини. Усе більше таких випадків трапляється і в нас. Фауна тягнеться в міста не через голод — на наших полях-городах є чим поживитися: зерно, буряки, капуста, буряки, кукурудза. Можливо, ці візити дички — через цікавість. Уважаю, що тварини перестають боятися людини», — зауважив він.

УКРАЇНЦІ ШУКАЮТЬ СОБІ ЖИТЛО

■ Петро Йосип

Рашистські атаки на житловий фонд України залишають усе більше людей без домівки. Тож вони звертають увагу на житло, про яке раніше й не думали б.

Зараз в Україні можна навіть знайти будинок за ціною сучасного смартфона. Один із блогерів придбав стару сільську хату всього за 1,5 тис. USD. Разом із будинком новий власник отримав ще й близько 23 соток землі. Сама оселя перебуває не в найкращому стані: усередині залишилося багато старих речей, а будинок потребує серйозного ремонту. У хаті є кілька приміщень, які можна облаштувати для проживання. На подвір'ї стоїть повітка, яку власник планує використати як склад або майстерню. Та найбільшим бонусом покупки чоловік називає розташування ділянки — просто наприкінці городу тече річка. Новий господар планує поступово відновлювати будинок, розчистити територію і вирощувати ягоди. Попереду в нього ще чимало роботи: необхідно прибрати старі речі, розчистити чагарники й привести до ладу подвір'я.

Мазанка біля Дністра

Інший чоловік купив 100-річну глиняну хату-мазанку біля Дністра й зараз активно її відновлює. У будинку вже проведене водопостачання, а також виведені каналізаційні рури від будинку до септика. Тож у кухні вже є холодна й гаряча вода. У лазничці також підведені основні комунікації для бойлера, пральної машинки, унітаза, умивальника та ванни.

Зараз господар активно працює над опаленням. Стару піч уже розібрали, а натомість установили чавунну на дровах. Він розраховує, що її має вистачити для обігріву близько 20 кв. м площі. Зверху є варильна поверхня, тож у разі вимикань електрики на печі можна буде приготувати їжу. Паралельно чоловік облагороджує старі глиняні стіни. З них знімають тиньк шпателем. За прогнозами власника, лише цей етап у всій хаті може зайняти кілька тижнів. Після очищення він планує вирівняти стіни глиною з армувальною сіткою та використати паропроникну фарбу.

А родина, яка вимушено виїхала з-під Харкова через російську окупацію, узялася відбудовувати занедбану хату на віддаленому хуторі — і перетворила її на затишне житло. Про це розповіла редизайнер Наталі Ал Баз. Восени 2021-го сім'я придбала дім у с. Циркуни на Харківщині. Здавалося, це затишна гавань на роки вперед. Проте повномасштабна війна перекреслила всі плани: окупація змусила людей покинути все й рятуватися втечею.

Замість того, щоб шукати вже готове житло, переселенці обрали складніший шлях — купили занедбану хату на хуторі в тій же Харківській області. Житло потребувало масштабної перебудови. Дошки старої підлоги демонтували під нуль, оскільки під ними лежала відкрита земля вперемішу із будівельним мотлохом. Стіни довелося капітально обдирати та вирівнювати від самого фундаменту, а прибудинкова ділянка нагадувала непролазні дикі чагарники.

За ремонт узялася вся родина, а фаховий досвід Наталі визначив перебіг робіт. Усередині залили нову підлогу, привели до ладу стіни й провели необхідні комунікації. Надворі розчистили ділянку, спланували простір і облаштували зони для відпочинку, а кімнатні рослини й текстиль додали інтер'єру теплоти та характеру. «Приводимо до ладу закинуту хату та створюємо красу навколо», — поділилася майстриня робочими буднями.

Приклад цього відновлення надихнув тисячі користувачів у соцмережах, які зараз будують життя з нуля.

23 трембіти та 128 літрів юшки

■ Маркіян Рой

У Сколівській громаді на Львівщині вчетверте провели фестиваль «Бойківська зустріч грибників». Цього року захід відзначився одразу двома національними рекордами України — у номінаціях за наймасштабніше сурмління та найбільший об'єм кулінарної страви.

Фестиваль розпочали одночасно 23 трембітарі. Таким чином установили рекорд України в номінації «Наймасштабніше сурмління». Другий рекорд поставили завдяки традиційній бойківській грибній юшці. Її приготували в казані об'ємом 128 л. Для страви використали 3 кг білих грибів і 6 л вершків.

Крім установлення рекордів, під час фестивалю провели гастрономічний конкурс між селами Сколівської громади. Учасники представляли традиційні бойківські страви з лісових дарів і демонстрували кулінарні вміння. Також грибники показали свої цьогорічні «улови» та змагалися в тематичних номінаціях.

Рекордну юшку та зібрані гриби відвідувачі могли отримати за добровільну пожертву на підтримку українських військових. Загалом під час фестивалю вдалося зібрати 50 070 грн. Зібрані кошти передали на потреби 65-го Стрийського батальйону територіальної оборони у складі 103-ї окремої бригади ім. митрополита Андрея Шептицького та 78-ї окремої десантно-штурмової бригади Збройних сил України.

ОСТАННІ ВЕТЕРАНИ З НАРОДУ

Звернення Валерія Залужного до учасників 79-го Національного з'їзду Українсько-американських ветеранів*

Дорогі ветерани! Війна проти України, яка стала частиною руйнування старого світового порядку, є не тільки ключовою, а й унікальною подією світової політики після завершення холодної війни.

Ця війна є унікальною за своїми причинами та формами її ведення. Але ще унікальнішими будуть її наслідки. Наслідки, які ми отримаємо саме через помилки усіх опонентів, а не через реалізації політик і стратегій. Хоча, схоже, це вкладається в чиюсь стратегію.

Унікальність цих наслідків складається не лише з очевидного і передбачуваного результату. Унікальність полягає саме у впертому небажанні розуміти причинно-наслідкові зв'язки цієї війни заради уникнення можливости вплинути на цей результат.

Попри широке коло залучених до цього процесу лідерів країн, виживає і унікальний маркетинг. Він, попри очевидне небажання бачити майбутні дії, і далі заробляє гроші, які буквально падають із неба України. Вбиваючи при цьому щодня мирних жителів.

Як наслідок, чи не вперше в історії людства доля цієї війни в самісінькому центрі Європи вирвана з рук стратегів та мислителів і передана солдату на полі бою. Цей солдат, як не дивно, уже не є заручником чиїхось політичних амбіцій, а лише учасником величезного напівмаркетологічного процесу, де вимірюють не силу і здатність перемогти, а намагаються укласти якісь угоди, які були актуальні вчора, щоб не думати про завтра. І саме цей солдат і є тією рушійною силою, яка може все зупинити. І саме це вже колись було.

Сьогодні мало сказати, що Україна продовжує війну на виживання з Росією. Я б сказав так: це наша війна за власну свободу з тими, хто хоче забрати у нас це силою, і тими, хто хоче її вигідно продати. Тоді, мабуть, це вже буде не тільки Росія і не тільки проти України, попри те, що поки що гинуть тільки українці.

Ця війна як першопричина глобальної нестабільности вже відкрила двері війні на Близькому Сході й може розпочати інші конфлікти. Але це ще не все. Бо унікальність цієї війни ще й у тому, що допоки воюють одні, вже змінюються уряди й політики в тих країнах, які ще вчора щосили, навіть власною кров'ю, рухалися до демократії та вважали це історичним здобутком.

Іще цікавіше дивитися на географію цих країн. Саме вона підтверджує, що правила, за якими вибудовувалася ця демократія і відкривала двері всім охочим за лекалами холодної війни, уже не працюють. Незалежно від того, у якій півкулі це відбувається. Жодний авіаносець, як символ тієї війни і тієї епохи, від цього вже не врятує.

За абсолютного небажання хоча б аналізувати цей процес результати стають усе більш очевидними — як через утрату потужності холодної війни, так і через ціну на пальне в країні, яка й була символом демократії і пального. Декому навіть здавалося, що ці поняття пов'язані й вони будуть вічними.

Але запущені російськими військовими ракети й дрони, зібрані, в основному, із деталей поза Росією, які безперешкодно падають на території НАТО, попри небажання це бачити вчора, уже сьогодні спонукають інших лідерів шукати винних серед тих, хто воює, і шукати найдешевше пальне. Бо саме через демократію часів холодної війни одна демократія відмовила іншій у її бажанні на цю ціну впливати.

Почувши це, генерали, які служили в середині 1980-х років, мабуть, м'яко кажучи, цьому б не повірили. До речі, і в спроможності України битися за власне життя вони також не вірили. Як не вірили й тому, що ми можемо перемогти.

Ця віра в перемогу і в самій Україні офіційно змінювалася. Спершу був справедливий мир, потім — справедливий і тривалий, і врешті — гідний. Але це не вирішує нашу з вами проблему. Проблему війни і миру. Бо якщо мир ветеранам, таким як ми з вами, не зовсім до душі через відчуття справедливости й можливість впливати на мирне життя, то, на жаль, війна приймає нас саме такими, якими ми звикли бути. А ми звикли віддавати найдорожче, що в нас є: життя заради інших.

І проблема якраз у тому, що з часом ці люди, які розуміли, що хтось за них віддав своє життя, про це швидко забувають. Так, вони ще вітають нас, часом поступаються місцем в автобусі, проте вважають, що будувати мирне життя і впливати на нього, щоб уникнути наступної війни, ми вже не маємо права. Наше право, на їхню думку, залишається там, де згасає інерція кулі, яка була призначена саме для нас.

Саме тому цього миру немає в Україні вже 12 років, попри те, що це все відбувається в центрі Європи. Бо ті, що віддали за це життя і ще були цьому свідками, уже самі в історії. А ті, чия робота — будувати мир, звісно, не питають про це поради в тих, хто знає, скільки реально такий мир коштує.

Старі правила й міжнародне право вже не працюють. Доказом цього є свіжі могили з прапорами і ветерани, які шукають правду й справедливість. Більшість із них її знаходить, але вже серед тих же прапорів держави, яку вони захищали і якій стали непотрібними. Лише через те, що інерція кулі не знайшла їх там, де мала знайти.

А тим часом війна триває. Унікальна. Бо це перша війна в цьому столітті, яка починалася як війна за свободу, а переросла у війну за право жити. Війну на виживання на цьому етапі.

На мою думку, найбільше здивувалася сама Організація Об'єднаних Націй (ООН) як інституція, покликана оберігати свободу. Організація, що не лише досі опирається на право країни-агресора, яка щоденно вбиває, а, як виявилося, саме цю свободу й незалежність нездатна захистити. Бо інститут ООН був складовою і доповненням всього того ж старого світового порядку. Де захист свободи декларувався, але між рядками цих декларацій передбачався майже законний вплив на цю свободу. Не завжди силою. Цей вплив обмежувався лише комусь дозволеним районом впливу. Врешті, ми, українці, вимушені такі правила ламати.

Україна всупереч усьому, особливо міжнародному праву і бажанню сучасних політиків, почала силою ті правила змінювати, бо іншого виходу не мала. Бо бажання мати свою свободу й обирати своє майбутнє вартувало дорожче за наше життя. На жаль, та ж сама інерція кулі, знайома нам з вами, виявилася безжалісною. Усе більше й більше прапорів стає на наших з вами кладовищах...

Невже політики не бачили, що після анексії Криму 2014 року вся система міжнародного права, вибудована після Другої світової війни, перестала діяти? Усі ці статути ООН, Гельсінські угоди, Віденська конвенція про право міжнародних договорів, Будапештський меморандум і пов'язаний із ним договір про нерозповсюдження ядерної зброї перестали діяти як запобіжники можливого розв'язання війни. Третьої світової.

Можливо, усе це — наслідок тектонічних зсувів суспільств, еліт і стратегій після закінчення холодної війни 1991-го. Історія це підтвердить. Очевидно одне — після того, як останні солдати великої війни пішли в історію, до своїх побратимів і прапорів, політики, не розуміючи ціни життя, зробили свою справу. Бо саме нереагування і відсутність аналізу та розробки нових стратегій у нових умовах і світових обставинах призвели до того, що агресор зазіхнув на нашу свободу, а цьому ніхто не запобіг.

Згодом, коли Україна самотужки била «другу армію світу», все та ж неспроможність світового порядку припинити війну в центрі Європи призвела до невідворотного — протистояння світового авторитаризму і вже деградуючих демократій Заходу. Спочатку через підтримку війни в Україні, а згодом і встановлення своїх правил в інших регіонах.

Але, як я указав вище, усе це лише набирає обертів, не питаючи нашої з вами думки. Думки про вартість життя. Бо якщо сам світовий порядок уже не працює, то логічно, що й міжнародне право, яке має бути основою хай навіть перемовного процесу, відсутнє. Тоді ми з вами достеменно розуміємо, що за відсутности такого права будь-які домовленості — це лише прелюдія до наступної війни, початок якої — тільки питання часу. Не може бути ніякої бізнесової логіки у врегулюванні війни. По-перше, ми не торгуємо власною свободою.

І жодні дипломатичні чи бізнесові здібності тут ні до чого. Бо завершення однієї війни — це умови початку наступної. І саме цей проміжок часу буде залежати від тих, кого інерція кулі пощадила. Бо саме вони будуть завжди нагадувати про ціну, якої коштує цей мир. Сьогодні саме ви і є цим проміжком часу, поки США не воюють. Хтось не хоче визнавати, що мир вашої країни — це прапори на могилах ваших побратимів і правда, якої більшість із вас, так і не знайшла.

Сьогодні й ми, і ви стали свідками того, як ті, хто мав би пам'ятати про ціну життя і берегти його, продовжують спокійно працювати далі в умовах кимсь створеного глобального хаосу, спричиненого передусім війною в Україні. Через використання її як війни демократії і тоталітаризму. Тоді потрібно визнати, що саме перемога України й буде перемогою демократії. Але це для декого складно, бо за це потрібно не тільки допомагати вижити, а й боротися. І почати треба з того, щоб не побоятися назвати ворога ворогом, а не бізнес-партнером.

У цій війні арсенал демократії майже вичерпаний. Чи не вперше в історії одна велика країна втратила інструменти впливу на тих, хто не тільки вбиває, а й руйнує світовий порядок. А угода з дияволом просто неможлива. Бо він розуміє лише силу. І ця сила — ми. Ті, хто знає, скільки коштує найдорожче. Це навіть не життя. Це свобода, яка варта того, щоб за неї боротися і перемагати.

Почуття обов'язку, почуття любови, і врешті — справедливости. Навіть важко уявити майбутнього ветерана, у якого буде зачипований мозок і сталеве серце. Це буде машина. А якщо це буде машина, тоді ми точно програли. Програли самим собі пам'ять про тих, хто заради нас уже під прапорами. Ми не маємо бути останніми, хоч ветеран війни — це теж погано. Але програти війну самим собі — це ще й утратити цивілізацію. Обмінявши її, наприклад, на рідкісноземельні матеріали для роботів-убивць. Раз і назавжди.

** Публікується зі скороченнями*

Хортяні наполягає на представництві у ВРУ

■ Софія Калина

Організації світового українства наполягають, що запровадження множинного громадянства не повинно створювати різні категорії громадян, а український паспорт має надавати однакові політичні права незалежно від місця проживання людини. Про це заявила Ярослава Хортяні, голова Світової федерації українських жіночих організацій (СФУЖО) та заступник президента Світового конґресу українців (СКУ).

За її словами, таку позицію послідовно відстоює як СКУ, так і ряд організацій, що входять до СФУЖО. «Коли ми побачили, що множинне громадянство, як воно описане в законі, працює так, що ви будете громадянами України, матимете український паспорт, але виборчого права не матимете, тоді ми сказали, що не може бути громадянства з подвійними стандартами. Воно має бути одне, з такими самими правами», — зазначила діячка.

І вказала, що йдеться не лише про можливість голосувати на виборах, а й про безпосередню участь закордонних українців у виробленні державної політики. «Я не кажу лише про право голосу, а про певну квоту у Верховній Раді України (ВРУ) для представників діаспори, щоб Київ чув наш голос», — наголосила голова СФУЖО.

А також звернула увагу, що представники четвертого й п'ятого поколінь української діаспори продовжують жити інтересами України та працювати задля того, щоб вона стала розвиненою, заможною європейською державою. «Вони заслуговують на те, щоб мати більше важелів впливу», — переконана Ярослава Хортяні. За її спостереженням, останнім часом співпраця закордонних українських організацій із владою України розширюється.

Ще одним механізмом такої співпраці став Альянс діаспори з відновлення України. Його дорожню карту розробили під час попередньої зустрічі українських жіночих організацій у Малазі (Іспанія), а СФУЖО стала однією з перших учасниць ініціативи. «В альянсі є робочі групи з представників діаспори, які напрацьовують пропозиції щодо відбудови України», — розповіла заступник президента СКУ.

HoReCa Angels знайшов для українців тисячі вакансій

■ Іван Заторський

Заснований українськими рестораторами та шеф-кухарями проєкт HoReCa Angels знайшов 3,7 тис. вакансій для українців у 27 країнах Європи та Близького Сходу, розповів Андрій Магалецький, президент Асоціації кулінарів України та засновник Gastro United.

«На початку березня 2022 року я почув у новинах, що з України виїхало майже 4 млн людей, і подумав: чим можу їм допомогти? Знав багатьох шефів, власників ресторанів, керівників і генеральних менеджерів готелів за кордоном», — поділився він. Шеф-кухар запропонував колегам допомагати українцям, передусім жінкам-біженкам, знаходити роботу за спеціальністю. Разом із Тетяною Гончаренко, Наталією Полянською та Віктором Тітовим вони заснували проєкт HoReCa Angels.

У серпні 2022-го проєкт презентували у ФРН. Українських ресторанторів запросили до готельного комплексу під Нюрнберґом, аби розказали місцевим представникам готельно-ресторанної сфери, де вони можуть знайти українців, які потребують роботи.

Саме тоді, за словами Магалецького, і виникла ідея організувати вечір української кухні на знак вдячности німцям, які працевлаштовували українців. Захід відвідало більше як 100 людей, які пожертвували майже 8 тис. EUR. А вже за два місяці подібний захід провели у Відні, столиці Австрії, де вдалося залучити близько 6,5 тис. EUR. Згодом гастрономічний захід відбувся у Польщі.

КОНФЕРЕНЦІЯ ПРО ПОСИЛЕННЯ ДІАСПОРИ

■ Олег Садовий

Понад 70 учасників із більш ніж 30 організацій узяло участь у конференції «Посилення української діаспори в Німеччині», що відбулася в Євангелічній академії Бад-Болль у землі Баден-Вюртемберґ. Учасники обговорили роль українських організацій у Федеративній Республіці Німеччина (ФРН), українсько-німецькі партнерства та можливості залучення української громади до суспільного життя. Окрему увагу приділили майбутньому українців у ФРН і розвитку зв'язків між двома країнами.

У конференції взяли участь представники українських громад із Баден-Вюртемберґу, Баварії, Саксонії, Саару та Берліна, німецьких муніципалітетів, фондів, громадських організацій і міжнародних структур. Серед спікерів були представники Федерального міністерства праці та соціальних питань ФРН, апарату уповноваженого федерального уряду з питань міграції, біженців та інтеграції, Інституту досліджень зайнятости, парламенту Баден-Вюртемберґу й Альянсу українських організацій у Німеччині. «Українська громада у ФРН демонструє потужну здатність до самоорганізації. Нові ініціативи, організації та мережі мають великий потенціал для сталої суспільної і політичної участи», — сказала Наталія Пригорницька, голова громадської організації Open Platform і перший заступник голови Альянсу українських організацій у Німеччині.

За її словами, конференція у Бад-Боллі продемонструвала один із можливих підходів співпраці: німецька інституція надає простір, інфраструктуру та свої мережі, українська громада приносить експертизу, контакти й власні теми, а зміст роботи формують разом.

На думку учасників заходу, українська діаспора може бути ресурсом не лише для самої громади, а й для ФРН та України. Ідеться про професійні компетенції, знання, мережі та зв'язки людей, які живуть і працюють між двома країнами. «Такий підхід змінює і погляд на діаспору — її розглядають не лише як спільноту, що виникла внаслідок вимушеної міграції, а і як джерело професійного досвіду, знань, контактів та партнерств», — поділилася Афіна Альбрехт, співорганізаторка форуму.

За підсумками зустрічі учасники домовилися провести форум наступного року, розвивати співпрацю між українськими організаціями на федеральному й земельному рівнях, підготувати спільний лист до парламенту Баден-Вюртемберґу щодо викладання української мови в німецьких школах, а також створити інструкцію для українських громад щодо налагодження партнерств із містами України.

У Мадриді відкрили пам'ятник Лесі Українці

■ Дзвінка Сагайдак

У столиці Іспанії відбулося урочисте відкриття пам'ятника видатній українській поетесі Лесі Українці, повідомила Лариса Пелюх, голова Спілки українок Іспанії. Монумент авторства заслуженого художника України Миколи Обезюка встановили на Plaza de Lesya Ukrainka, що поруч із Посольством України в Мадриді.

Цю знакову подію приурочили до 155-річчя від дня народження видатної українки.

У церемонії взяли участь представники Посольства України й української громади. За словами Лариси Пелюх, реалізації проєкту сприяли, зокрема, Юлія Соколовська, посол України в Іспанії, та колишній посол Валерій Цибух.

Ідея встановлення виникла ще 2018 року, а завдяки спільній роботі українських дипломатів і діаспори 2020-го мерія Мадрида ухвалила рішення назвати одну з площ столиці Іспанії ім'ям Лесі Українки. Координацію зусиль із реалізації проєкту взяли на себе Українська асоціація зовнішньої політики та Посольство України в Іспанії.

УКРАЇНА ВИСУНУЛА НА «ОСКАРА» «СЛІДИ»

■ Катерина Сліпченко

Україна висунула на «Оскара» документальний фільм «Сліди» Аліси Коваленко та Марисі Никитюк. Стрічка представлятиме Україну в категорії «Найкращий міжнародний фільм» на 99-й церемонії. Ця розповідь про жінок, які пережили сексуальне насильство, учинене під час російської агресії, уже отримала нагороди на Берлінському міжнародному кінофестивалі (Німеччина), Movies That Matter у Гаазі (Нідерланди) й увійшла до 20 глядацьких фаворитів документального фестивалю Hot Docs у Канаді.

«Сліди» розповідають про пошук справедливости українськими жінками, які пережили сексуальне насильство й тортури, вчинені під час російської агресії. Фільм виходить далеко за межі безпосереднього фіксування воєнних злочинів, зосереджуючись на спільноті вцілілих жінок, які відмовляються мовчати. Через історію Ірини Довгань — колишньої полонянки, а тепер активістки, яка документує свідчення жінок, які постраждали на деокупованих територіях України, — картина створює колективний портрет травми. Водночас фільм відкриває простір для відновлення через силу солідарности жінок і показує можливість надії посеред руйнівних слідів війни.

Аліса Коваленко, як і героїні фільму, є членом SEMA Ukraine та активно займається правозахисною діяльністю. А її попередні документальні роботи «Аліса в країні війни» (IDFA 2015), «Домашні ігри» (Sheffield Doc/Fest 2018), «Ми не згаснемо» (Berlinale 2023) та з «З любов'ю з фронту» (CPH:DOX 2025) мають низку престижних нагород на міжнародних кінофестивалях.

«Обрання нашого документального фільму для представлення України на 99-й премії «Оскар» — це неймовірна честь і відповідальність. Але передусім це можливість привернути увагу світу до злочинів сексуального насильства й катувань, учинених рашистськими окупантами, і зробити гучнішими голоси жінок, які відмовилися мовчати про пережите. Для мене це також дуже особиста сходинка. «Сліди» виросли зсередини нашої спільноти — із довгого шляху від майже цілковитої тиші, коли я вперше публічно свідчила про насильство, пережите в полоні на початку російської агресії, до сьогоднішнього багатоголосся жінок. За ці роки я бачила, як жінки знаходять одна одну, як сестринство та солідарність допомагають нам повертати собі силу, відновлюватися разом і перетворювати пережитий досвід на дію. Ми не мовчазні й невидимі жертви. Вірю, що наші голоси можуть стати колективною силою спротиву та рушієм змін. І сподіваюся, що «Сліди» допоможуть їм звучати ще гучніше, щоб вони не лише були почуті, а й впливали на те, як формується шлях до справедливости, перетворюючи міжнародну увагу на солідарність і дію в боротьбі з безкарністю», — зазначила режисер.

Українці створюватимуть серіали з європейцями

■ Оксана Горнятко

Україна приєдналася до Конвенції Ради Європи про спільне виробництво аудіовізуальних творів у формі серіалів.

Відповідний документ підписали в межах Карпатського інтеграційного саміту. Про це повідомила Тетяна Бережна, міністр культури та стратегічних комунікацій України. «Для української індустрії це нові можливості створювати серіали разом з європейськими партнерами, залучати міжнародне фінансування та виходити на нові ринки. Конвенція дає можливість отримувати статус офіційної копродукції та гарантує частку прав на створений продукт і доходів від його використання», — заявила вона.

Крім того, документ передбачає гнучкі умови фінансової участи — мінімальний внесок партнера в багатосторонніх копродукціях може бути незначним, що збільшує можливості для українських команд бути залученими до міжнародних проєктів.

«Як розлучитися під час війни»

■ Дмитро Сидоренко

Литовці створили фільм про страждання під час російсько-української війни й відправили його на приз американської кіноакадемії «Оскар». Стрічку How to Divorce During the War реалізував Андрюс Блажавічус, а головні ролі виконали Марюс Репшис і Жигіманте-Єлена Якштайте. Вона вже принесла режисерові нагороду міжнародного драматичного конкурсу в Санденсі, запропонувавши західному глядачеві актуальну перспективу: як жити далі, коли чужа катастрофа починає втручатися у твій побут.

У стрічці Вітас — режисер, який мріє про великі артгаусні фільми й не хоче розмінюватися на рекламу. Поки мистецтво чекає слушної нагоди, він веде господарство та доглядає доньку. Сім'ю забезпечує Марія, менеджер в компанії, що виробляє кумедну рекламу. Зрештою вона каже чоловікові, що втомилася з ним жити. Веселун і перспективний кінематографіст, у якого вона закохалася десять років тому, кудись подівся, а людина, яка залишилася замість нього, її вже не влаштовує.

Та наступного дня Російська Федерація (РФ) починає повномасштабне вторгнення до України, і до сімейної кризи додається відчуття, що звичний світ закінчився. Вітас береться допомагати в банку їжі для біженців і ходить на протести, намагаючись відволіктися від розлучення. Проте навіть така діяльність стає темою для сімейних застережень. Батьки чоловіка під впливом російської пропаганди нагадують, що публічна позиція може зашкодити майбутнім заробіткам в РФ. Та ще невідомо, чи не окупують і Литву.

У Марії своя версія. Компанія, яка платить їй зарплату, не поспішає закривати російський підрозділ, тож особиста порядність жінки вступає в конфлікт з джерелом добробуту сім'ї. Щоб якось заспокоїти сумління, вона поселяє в колишній кімнаті чоловіка українку з двома синами.

Прийняти родину, що втекла від війни, — правильний учинок. Проте жити з нею невизначено довго — не так приємно. Підтримувати українців простіше, доки це не загрожує роботі, прибуткам і можливості побути вдома на самоті. Війна затягується, фінансові труднощі накопичуються, а початкового пориву вже недостатньо, щоб не дратуватися через побутові незручності. Це історія про людей, які одночасно хочуть бути порядними, допомагати іншим і повернути собі попередню зручність існування. Бажано, щоб ці прагнення не надто суперечили одні одним, хоча саме на цій суперечності й тримається фільм.

Українська трагедія стає мірилом, за яким герої переоцінюють власне життя та проблеми. Для українського глядача в цьому є своя незручність: те, що для нас є щоденним жахливим досвідом, у фільмі допомагає героям краще дати лад своєму шлюбу.

Уламки хрестів

Хрести мали тризуби, інскрипційні написи та номери могил

Надгробок Гриця Гучка

ПІД АСФАЛЬТОМ ВИЯВИЛИ ХРЕСТИ З МОГИЛ ВОЯКІВ

■ Орися Шиян

Під асфальтом на вул. Сахарова у Львові знайшли близько 15 уламків бетонних хрестів із могил Українських січових стрільців (УСС) та Української галицької армії (УГА), які раніше стояли на меморіалі на Янівському цвинтарі.

Частину фрагментів можна ідентифікувати за написами. Про це розповів Іван Щурко, співзасновник громадської ініціативи «Незнаному воякові». За його словами, на знахідку натрапили випадково. «Енергетики відкопували кабель і натрапили на замощену територію. Спершу ці фрагменти сприйняли за камінь чи бетон, відкидали їх убік. А тоді помітили тризуб і написи», — поділився чоловік.

За номерами могил та іншими деталями написів, що збереглися на фрагментах, можна встановити, на чиїх могилах стояли хрести. «На одному можна прочитати: «Стрілець УГА Гриць Гучка, помер 22 грудня 1919 року». На первісному меморіалі в 1930-х рр. це була могила № 196. Найімовірніше, вояк помер від ран у шпиталі чи в польській тюрмі. У грудні 1919-го УГА вже була на Вінниччині або Житомирщині, затиснута з усіх боків. До того ж це був пік епідемії тифу», — пояснив архітектор.

Знайдені фрагменти зібрали та перевезли на Янівський цвинтар для тимчасового збереження. Склеїти їх, за словами д-ра Щурка, уже не вдасться. «Два фрагменти, імовірно, є з Личаківського цвинтаря, де також був стрілецький меморіал. Треба їх детальніше вивчити, тоді будемо знати достеменно», — додав він.

На Янівському цвинтарі було понад 700 могил вояків УСС та УГА. В 1969—1971 рр. їхні бетонні хрести розбили. Уламками замостили частину вул. Сахарова та прилеглих вулиць, на них поклали асфальт. Іван Щурко пригадує, що були свідки, які бачили, як кілька вантажівок привозило уламки бетону для мощення дороги.

1988-го під час земляних робіт уперше виявили кілька таких хрестів. А 1990 року українські активісти викопали на розі вул. Сахарова, Куликівської та Бойківської залишки близько 100 знищених стрілецьких надгробків. Решта десь досі лежить під асфальтом. У 1996—1998 рр. на Янівському цвинтарі відновили меморіал УСС-УГА. Хрести відлили нові, намагаючись максимально відтворити їхній попередній дизайн.

Повертати уламки на могили, де вже встановлені нові хрести, недоцільно. Найімовірніше, їх музеєфікують. Частину фрагментів можуть передати до Музею визвольних змагань, а частину — розмістити на горішній терасі меморіалу.

Знайшли знаряддя праці первісних людей

■ Орися Шиян

Археологи досліджують верхньопалеолітичну стоянку «Бужанка 2» на Чернігівщині. Цього сезону на території Мезинського національного природного парку вдалося відкопати більш ніж три сотні нових археологічних знахідок, що дають уявлення про життя первісних людей. Дослідники вже виявили кам'яні та крем'яні знаряддя, фрагменти наконечників та кістки тварин льодовикового періоду.

Стоянку випадково відкрили 2003 року. Під час розчищення ґрунтової дороги поблизу села на поверхню вийшли кістки мамутів. Місце обстежив Дмитро Ступак, науковий співробітник Інституту археології Національної академії наук України, який і виявив тут стоянку первісних людей. Після тривалої перерви польові дослідження пам'ятки поновили 2025-го. Відтоді археологи поступово відкривають нові деталі життя людей, які мешкали тут у верхньому палеоліті.

Під час експедиції 2026 року дослідники зосередилися, зокрема, на вивченні вогнища та прилеглої до нього зони щоденної діяльності. Це дозволяє зрозуміти, як саме первісні люди організовували свій побут.

Особливу увагу привертає склад палива у вогнищі. Вугілля тут утворене переважно з обпалених кісток тварин, значна частина яких належить мамутам. Для мешканців стоянки кістки мали бути важливим джерелом палива, адже в умовах льодовикового періоду деревини могло не вистачати.

Серед цьогорічних знахідок є кам'яні та крем'яні знаряддя, фрагменти наконечників, скребок, вохра та рештки тварин. Кожен із цих предметів допомагає відтворити окремі сторінки повсякденного життя людей на цій території тисячі років тому.

Дослідники фіксують не лише артефакти, а й точне місце їхнього залягання. Важливими є координати знахідок, їхнє положення в культурному шарі та взаємне розташування щодо кісток, вогнищ та інших об'єктів. Завдяки цьому археологи можуть відтворювати структуру давнього табору та послідовність занять його мешканців.

2025-го на «Бужанці 2» виявили голку для шиття, виготовлену з мамутового бивня, та фрагмент намистини, яку первісні люди могли використовувати як прикрасу. Про існування елементів давньої символічної культури свідчать і фрагменти кісток, пофарбовані природним мінеральним пігментом — вохрою.

Ще одна цікава категорія знахідок — внутрішні скелети (рострі) мезозойських молюсків-белемнітів. Імовірно, первісні люди знаходили ці скам'янілості в крейдових відкладах, коли добували кремінь для виготовлення знарядь. На думку дослідників, незвична видовжена форма белемнітів могла привертати увагу людей, які приносили їх до стоянки.

Археологи

Господарська яма

«Бужанка 2» була зимовим табором первісних людей. Про її особливості свідчать господарські ями, вогнища та житла, для облаштування яких використовували кістки мамутів. Добре збережені культурні шари дають змогу досліджувати побут і технології мешканців стоянки. Польова робота д-ра Ступака отримала нагороду в категорії «Найкраще польове дослідження пам'ятки археології» на конґресі UISPP 2026.

ХЛІБ, КОВБАСА ТА БОГДАН СТУПКА

■ Орися Шиян

Куликів відомий далеко за межами своєї громади: колись звідти до Львова возили знаменитий житній хліб і особливі ковбаси. Але історія містечка значно давніша за його кулінарні бренди: там було давньоруське городище, замок, середньовічна ринкова площа, а в одному з місцевих храмів хрестили майбутнього актора Богдана Ступку.

Нещодавно у Куликові, селищі між Львовом і Жовквою, під час ремонту міжнародної траси Львів—Рава-Руська робітники, а згодом і археологи, виявили під асфальтом давній цвинтар, а поруч — базарну площу, яку датують XV ст. Тож Куликів значно старший за Жовкву, що донедавна була його райцентром. Останки 65 людей, знайдені під час робіт, перепоховали на місцевому кладовищі. Археологи також розкопали підмурівки дзвіниці перед костелом.

Крім того, що в північно-східній частині Куликова виявили залишки давньоруського городища XI—XII ст. Як припускають історики, це був один з оборонних пунктів — «стовп» Кулика. Він був розміщений на пагорбі, оточеному з трьох боків озерами.

Загалом у цій заболоченій місцевості водилося багато куликів, що, за версією краєзнавців, і дало назву містечку. Перша письмова згадка про нього була зафіксована 1399-го. 1469 року Куликів отримав міські права. У XV ст. містечко називали Бощ. Його вали частково збереглися й тепер слугують основою трибун стадіону.

Куликів був ремісничим містечком. Там працювали шевці, кушніри, мірошники та різники.

Раніше містечко мало ще один відомий бренд — куликівський житній хліб. Маріанна Душар, авторка книжки «Львівська кухня», пише, що цю особливу традицію випікання запашного хліба запозичили до Львова, де на вул. Джерельній в 1910—1939 рр. працювала «Куликівська пекарня». А львівські батяри Тонько і Щепко співали: «Піду у крамничку, куплю паляничку, масла, меду, молока, куликівського хлібця. Як прокинешся зі сну, будеш їсти-пити досхочу».

Ще один цікавий факт з історії Куликова. У XVII ст. місто належало Яну Собеському, який організував там мануфактуру з виробництва бурок, коців і килимів. А працівниками на ній були полонені турки й татари. Місцеві жителі досі жартують, що частина чорнявих куликівців, імовірно, є їхніми нащадками. Зрештою, ця історія відбилася навіть на прізвищах, приміром, письменниці Аґати Турчинської. Колись куликівці відзначалися задерикуватою вдачею, часто любили битися, що фіксували архівні судові документи.

Парафіяльна церква Успіння Пресвятої Богородиці вперше згадується 1515-го. Попередня дерев'яна церква згоріла 1799 року, після чого її відбудували. На початку XX ст. на цьому місці звели нову мурована церкву. Вона й нині височіє на пагорбі біля дороги.

Автором проєкту був український архітектор Сильвестр Гавришкевич. Автори збірника «Українські церкви Жовківського району» пишуть, що 1944-го радянські війська гарматами знищили центральну баню. Церкву розписували Павло Ковжун, Михайло Осінчук та Едвард Козак, намісні ікони іконостаса малював Теофіл Копистинський. А поліхромію церкви 1990-го виконав Юрій Данилюк.

Особливістю храму є іконостас-вівтар. Він має лише намісний ряд, а над ним, на арці, розміщені скульптури й ікона Христа. Мистецтвознавець Мар'яна Студницька зазначила, що це перенесений вівтар із католицького костелу. Його встановили ще в попередній дерев'яній церкві й пристосували до потреб східного обряду, доповнивши царськими і дияконськими вратами. До нового храму його адаптував Петро Гарасимович, а різьблення доповнив Євстахій Щуплакевич.

Бічні вівтарі «Розп'яття» та «Непорочного Серця Марії» також є давніми й датуються кінцем XVIII — початком XIX ст. До цього ж періоду належить і коронована ікона Богородиці з Дитям. Перед церквою стоїть триярусна дзвіниця, у якій облаштували невеликий музей ікон та старожитностей. Водночас вона є оглядовою вежею.

Із XVII ст. над ставом у Куликові існував монастир василіанок. 1744-го його ліквідували, а територію приєднали до парафіяльної церкви.

По другий бік дороги стоїть костел Святого Миколая. Це не перший римо-католицький храм містечка, акт на закладення першого куликівського костелу видали 1399 року. А теперішній збудували 1538-го коштом Миколая Гербурта з Однова. Це пізньоготична пам'ятка: здалеку помітні характерний зубчастий щипець і стрілчасті вікна.

Костел не раз зазнавав ушкоджень від нападів ворогів, пожеж і воєн. Після Другої світової війни храм закрили, богослужіння відновили лише 2000 року. Тепер інтер'єр костелу новий, проте оздоблений зі смаком.

Ще одна греко-католицька церква Куликова — Святого Дмитрія — збудована на Жовківському передмісті Мостюки. На цьому місці дерев'яна церква існувала вже з 1709-го. Нову дерев'яну 1880 року спроєктував Сильвестр Гавришкевич, але й вона згоріла. Сучасний мурований храм звели 1901-го за проєктом Михайла Голейка.

У цій церкві хрестили Богдана Ступку й відспівували його батьків. Вони жили неподалік, під час Другої світової їхня хата на вул. Січових Стрільців згоріла. Після війни родина переїхала до Львова. Пам'ять про видатного куликівця вшанували його бронзовим бюстом перед Народним домом. Усередині працює меморіальна кімната-музей.

Кімнату-музей письменниці Аґати Турчинської відкрили у школі. Там зберігають речі з її київської квартири, твори, зокрема повість «Бузькове зілля», у якій письменниця описала Куликів і його жителів.

Будівля школи теж є цікавою історичною спорудою. Її звели на початку XX ст. У коридорах збереглася плитка фабрики Івана Левинського, а на сходах — оригінальне ковальство перил. Оздоблення вікон має риси сецесії. Проте з ними сильно контрастують вхідні двері, типові для нашого часу — пластикові.

У Куликові також народився Сильвестр Лепкий — греко-католицький священник і батько письменників Богдана, Левка та Миколи. А ще — просвітянський діяч і педагог Степан Шах, хімік Мирон Лозинський, єврейський учений Самсон Блох, архітектор Роман Мих і ще один актор — Євген Шах.

Розкопані підмурівки перед костелом на місці траси

Герб Куликова

Церква Успіння Богородиці

Знищений пожежею млин

Будинок 1906 року на Жовківському передмісті

Церква Дмитрія

Оздоби вікон куликівської школи

Соборна пам'ять України

Календар-альманах 2026

ПРОДОВЖЕННЯ. ПОЧАТОК У № 12—13, 16—26, 28-41

Подаємо текст без змін за виданням: Сергійчук Володимир. Соборна пам'ять України. Календар-альманах. 2026. — Вишгород: ПП Сергійчук М. І., 2025.

ВЕРЕСЕНЬ

25 ВЕРЕСНЯ

170 років тому (1856) у Києві народився Сергій Виноградський, видатний мікробіолог, який вікрив явище хемосинтезу. Помер 24 лютого 1953 року.

26 ВЕРЕСНЯ

90 років тому (1936) народився Євген Пронюк, голова Українського товариства політичних в'язнів і репресованих, Герой України. Помер 23 серпня 2023 року.

85 років тому (1941) закінчилася тривала Київська оборонна операція військ Південно-Західного фронту, що відіграла важливу роль у зриві плану «блискавичної війни» гітлерівської Німеччини й водночас призвела до величезних людських втрат з радянської сторони.

28 ВЕРЕСНЯ

375 років тому (1651) було укладено Білоцерківський мирний договір між гетьманом України Богданом Хмельницьким і польським урядом. Анульований Б. Хмельницьким у травні 1652 року.

115 років тому (1911) у Києві народився Юрій Різниченко, український геофізик, чл.-кор. АН СРСР. Запропонував низку наукових розробок, що мають важливе значення для сейсморозвідки, вивчення будови Землі та прогнозування сейсмонебезпеки. Помер 1 січня 1981 року.

100 років тому (1926) у Харкові народилася Кіра Шахова, український літературознавець, мистецтвознавець, літературний критик, почесний професор КНУ ім. Тараса Шевченка. Працювала над дослідженням широкого спектру проблем західноєвропейської та американської літератур XIX—XX ст. Померла 30 грудня 2003 року в Києві.

29 ВЕРЕСНЯ

160 років тому (1866) народився Михайло Грушевський, український історик, громадсько-політичний і державний діяч, голова Української Центральної Ради. Помер 25 листопада 1934 року.

29—30 ВЕРЕСНЯ

85 років тому (1941) у Києві в Бабиному Яру німецькі окупанти розпочали розстрілювати мирних жителів (євреїв, українців, ромів, росіян).

30 ВЕРЕСНЯ

185 років тому (1841) у Гадячі (тепер — Полтавська обл.) народився Михайло Драгоманов, український публіцист, літературознавець, історик, педагог, фольклорист, громадсько-політичний діяч, економіст, філософ. Брав участь у діяльності Південно-Західного відділення Російського географічного товариства та київської «Старої громади». З 1876 — в еміграції. У 1878—1882 заснував у Женеві вільну безцензурну українську друкарню, де видавав збірник «Громада», потім — журнал «Громада», а також твори Т. Шевченка, П. Мирного та ін. Виступав з доповідями на захист переслідуваної російським царизмом української літератури на Літературному конгресі у Парижі (1878), Міжнародному літературному конгресі у Відні (1881). Один із ініціаторів (разом з І. Франком, М. Павликом) створення Русько-української радикальної партії. Автор понад 2 тисяч творів. Помер 2 липня 1895 року в Софії.

100 років тому (1926) народилася Надія Бабенко, український майстер художнього ткацтва, заслужений майстер народної творчості УРСР. Померла 26 грудня 2009 року в Ре-

А ПЕТЛЮРА БУВ КАТЕГОРИЧНО ПРОТИ

(ДО 120-РІЧЧЯ РОЗХОДЖЕННЯ МІЖ РОСІЙСЬКИМИ Й УКРАЇНСЬКИМИ СОЦІАЛІСТАМИ)

Національне самоусвідомлення, яке розвинулося в Симона Петлюри вже під час навчання в Полтавській семінарії, особливо зміцнилося в нього на Кубані, коли він опинився в середовищі співвітчизників, котрі протягом більше століття, будучи відірваними від Батьківщини, залишилися в тій наддніпрянській духовній аурі, що чітко характеризувала окремішність від росіян.

А ознайомившись з архівами Чорноморського запорозького війська, він ще більше утвердився в необхідності захисту тих національних традицій, які були перенесені українцями на Кубань. Тож зайнявшись політичною діяльністю, Симон Петлюра одразу ж вніс ці мотиви в своє бачення розв'язання соціальних проблем, якими передусім займалися партії соціалістичного спрямування. У своїй публікації в «Украинском вестнике» (Санкт-Петербург) 21 травня 1906 року він, зокрема, так пояснює своє бачення цієї проблеми: «На першому етапі розвитку соціал-демократії існування національних груп уявлялося природним фактом. Скажімо, ніхто не міг подумати, щоб «запропонувати англійцю чи французу в ім'я соціалістичного ідеалу відмовитися тепер від своєї самобутності. Завдання цього часу було усунення шкідливих наслідків національної винятковості, встановлення тісніших міжнародних зв'язків, як і вияснення делікатного питання про поведінку соціал-демократії двох народів на випадок війни їх урядів між собою чи — іншими словами — про взаємовідносини соціалізму й патріотизму».

Це питання, за його словами, вже постало тоді, коли «в світовий союз соціал-демократії стали втягуватися поряд з державними націями – і недержавні народності… Приймаючи принцип рівності, необхідно було визнати, що жоден народ не може заважати іншому в здійсненні і проведенні його національної самобутності».

Важливо в цьому плані було налагодити контакти з російськими соціал-демократами. З огляду на це керівництво Української соціал-демократичної робітничої партії, яке обрало за центр свого осередку Київ, вирішило створити окрему партійну групу в столиці імперії Санкт-Петербурзі, делегувавши туди й Симона Петлюру, Він мав за обов'язок вивчити діяльність різноманітних українських інституцій з тим, щоб використовувати їхню енергію для утвердження національних пріоритетів через студентські земляцтва, товариства, клуби, навіть «свою» фракцію в Державній Думі, що видавала власну газету. І ті національні пріоритети поширювати через політичну лінію українських соціал-демократів, слугувати чому був покликаний спеціально створений рідною мовою часопис «Вільна Україна».

А зовні невиразна позиція російських соціал-демократів фактично була негативною щодо врахування національного питання

— вони виступали проти відродження української державності, мовляв, «не дело пролетариата проповедывать федерализм и автономію», як писала ленінська «Искра».

Позиція українського державника, на думку Петлюри, має бути зовсім іншою. «В момент банкрутства поліційного режиму і переломового моменту в державному житті цілої Росії, коли руйнується спорохнілий державний лад її і пролетарські партії стремлять поставити на місце його суто-демократичний лад вільної республіки, політична творчість української буржуазної демократії не виходить із стереотипних шабльонів і сурогатів політичної свідомости».

У таку «рішучу хвилю, якою є та, що її тепер переживаємо, — пише далі Петлюра, — коли від кожного демократа вимагається «не слов красивих», а справжніх діл і якнайживішої акції, вкупі з відвертим зазначенням тих цілей, в ім'я яких проводиться остання, партія «українських демократів» не виявила цілковитого захоплення революційною атмосферою дня, ні того самозабуття, яким характеризується діяльність справжніх демократичних партій, працюючих у Росії».

Ось чому «на обов'язку справжньої демократичної партії — партії українського пролетаріяту (РУП), — доходить висновку Петлюра, — лежить зірвати ту одежу з тих, хто надіває її в цілях спекуляції довір'ям народних мас, і оголити сурогативно-демократичний характер завдань новоявлених апостолів українського демократизму».

Тобто, вже у вирі Першої російської революції Симон Петлюра цілком свідомо віддався боротьбі за відродження українства через соціалізм. У цей час Симон Петлюра розглядає революційні події на території російської імперії крізь призму національного питання. Саме про він говорить у своїй промові на II з'їзді Української соціал-демократичної партії Галичини у Львові 27 січня 1906 року, аналізуючи соціальні аспекти, звертає увагу на характерну рису російської революції: участь у ній поневолених народів — поляків, латишів, українців, євреїв, вірмен та інших. Слова Каутського — «у великих революціях народжуються нації» — каже він, збуваються, а найкращою ілюстрацією цього може служити Україна.

Тодішній соціал-демократ Петлюра, наївно вірячи в те, як і його соратники, що за умови, коли «вищою інституцією для всіх національних організацій являється з'їзд С.Д.Р.П. Росії», «У. С. Д. Р. П. вважається єдиним представником українського пролетаріату в партії», і вона «самостійна в своїй діяльності, має право улаштування власних з'їздів, комітетів, Центрального і місцевих, видавництва і иньш.».

Українським революціонерам тоді як підставу для такого висновку доводилося згадувати видатного великороса Олександра Герцена, який зі сторінок «Колокола» пропонував своїм співвітчизникам «развязать (українцям. — В. С.) руки, развязать им язык, пусть речь их будет совершенно свободна и тогда пусть они скажут свое слово».

Але таких рішучих і вільних поглядів на українське питання, які не побоявся висловити цей справжній російський демократ, як слушно підмітить згодом Михайло Грушевський, «українське суспільство не тільки до нього, але й після нього, не чуло — принаймні з уст таких же авторитетних, як Герцен».

У той же час важливим було те, як сприймуть такий розвиток подій на Наддніпрянщині. Скажімо, п'ятеро в'язнів написали з Лук'янівської тюрми в березні 1906 року: вони вважають, що «сучасне становище нашої партії, що виявилось в припиненню роботи, а також масовому переходу членів її в ряди Р. С. Д. Р. П., яке ми зв'язуємо не тільки з даним революційним моментом, а також зо всім ходом попереднього розвитку української соціал-демократії, привело нас до слідуючих переконань.

У. С. Д. Р. П. поки що не має грунту для своєї діяльності завдяки специфічному характеру суспільних відносин на Вкраїні. Національний розвиток, що в даний час знаходиться в ембріональній стадії свого поступування, робить маси українського пролетаріату, а також українську інтелігенцію нездатними стати під прапор У. С. Д. Р. П., заповнити її ряди і дати їй силу значного фактору в складанню відносин на Вкраїні. Істнування поруч з У. С. Д. Р. П. Р. С. Д. Р. П., що в даний час користується широким впливом на маси, виявляє з себе силу, яка забирає всі кращі соціал-демократичні елементи на Вкраїні, тягне з наших рядів енергійних і видатних товаришів, а тим прибиває наше значіння яко самостійної організації — і це на ній відбивається з подвійною силою яко на організації молодій.

Революційні маси і наша непристосованість до них — ось те протиріччя, що веде нас до смерті. Організаційні невдачі одтягають сили від поступу в питаннях теоретичних. У. С. Д. Р. П. не має потрібну кількість оборонців її принципіальної позиції, себто залишається того, що з'являється умовою її існування».

Відтак в'язні Лук'янівської тюрми робили такий висновок: «Через це партія не може так іменуватися. Це лише ідейна течія, якій в будучині належить пишний розвиток, і в будучині не близькій, бо коли російська революція не поставила гостро національного питання на Вкраїні, то в часи реалізації її лозунгів ми не гадаємо стрінуть на чолі питань будучого порядку дня національне питання нашої країни.

Аби запобігти нашому тяжкому становищу, ми повинні перетворитись в те, що ми є. Ми повинні перестати бути партією. І це переконує нас в можливости згоди з Р. С. Д. Р. П. Згода ця повинна вилитись в слідуючі форми: Р. С. Д. Р. П. повинна дати право обласної організації всім своїм інституціям на території України».

Тобто, частина українських соціал-демократів уже в зародку цього руху не бачили для себе окремого місця в ньому. Інша, яку представляв головним чином Симон Петлюра, дотримувалася протилежної думки. І це особливо проявилося на організаційних сходинах Петербурзької групи УСДРП, де зазначалося, що її керівне бюро «веде зносини з иньшими с.-д. партіями в межах директів У. С.-Д. Р. П., а також постанов Петербурськ. групи У. С.-Д. Р» і до неї «може вступити усякий, хто признає ідейне руководство У. С.-Д. Р. П.».

Щодо зносин з РСДРП і національними соціал-демократичними партіями, вказувалося, що «одному з товаришів доручається бути представником Групи в зносинах з Р. С. Д. Р. П., а другому завести зносини з Бундом і Латишською с. д. в Петербурзі», а стосовно роботи «серед москалів», то зазначалося: «Офіціальних заходів щодо зносин з російською воєнною організацією до з'їзда не робить. Один з товаришів веде роботу». Ухвалюючи рішення про участь у виборах до Державної Думи, Петроградська група УСДРП визнавала, що це дає можливість використати її «яко революційну трибуну, як великий рупор, в котрий голос українського пролетаріяту рознесеться по цілій країні, грізно закликаючи до праці, до організації і до боротьби» і водночас ця «парламентська трибуна зостається одним із багатьох способів боротьби с-д партії за свою програму, буде в значній мірі помагати зорганізовуватися українському пролетаріатові поза межами парламенту». У той же час «У. С.Д. Р. П. становлячи тільки самостійну частину Всеросійської с-д – її, повинна іти рука в руку з руськ., польськ., латишськ., єврейськ. і іншими отрядами с-д.-ії, котрі вже ухвалили прийняти уділ в виборах».

Однак спротив російських соціал-демократів навіть щодо автономних прав національним групам усередині РСДРП остаточно протверезив українців, що чітко проявилося під час засідання Санкт-Петербурзької групи УСДРП про умови об'єднання 25 вересня 1906 року. Саме Петлюра тоді виступив основним доповідачем. Йому вдалося тоді провести резолюцію, яка стверджувала:«Петербургськагрупа У. С.Д. Р. П. ввідповіді ЦК Р. С.Д. Р. П. напроект з'єднання, представленийому ЦК(оміте) том, У. С.Д. Р. П. убачає, щоумови з'єднання Р. С.Д. Р. П є рівнозначними фактичному знищенню умов з'єднання, вироблених ЦК У. С.-Д. Р. П., і тому безумовно їх відкидає».

Зокрема, було також прийнято додаткову правку Петлюри: «Умови з'єднання не можуть бути змінені без згоди У. С.-Д. Р. П.», а також про організацію в російській столиці «відчитання декількох лекцій про У. С. Д., автономію України й націон. питання».

Так це питання й залишилось тоді невирішеним. Через деякий час українці спробували знайти спільну мову з російськими соціал-демократами в еміграції. Зокрема, створений наддніпрянцями Володимиром Дорошенком, Дмитром Донцовим, Андрієм Жуком і Олександром Назаріївим у Львові 4 серпня 1914 року Союз Визволення України, орієнтуючись на Австро-Угорщину, де «український народ знайшов для себе змогу національно-політичного й культурного розвитку», чого не спостерігалося в Російській імперії, впливали і на вождя російських більшовиків Володимира Ульянова-Леніна. Про це свідчить А. Жук в одному зі своїх листів: «Укупі з цим, а також вкупі з воєнною (турків) і нашою акцією на Кавказі необхідно негайно зв'язатись безпосередньо з Леніним та инчим рос. рев. елементом у Швейцарії і в Стокгольмі.*

Володимир Сергійчук

Продовження у наступному номері

---

* Коли після перемоги Лютневої демократичної революції в росії Тимчасовий уряд розпочав розслідування щодо підривної діяльності більшовиків і в петроградській пресі з'явилися повідомлення про зв'язки леніна з німецькими властями, він вибухнув обурливою статею в «Рабочем»: «Наклепники твердять, ніби я мав певне відношення до «Союзу Визволення України». Газета Мілюкова пише: «Німецьким урядом було доручено Леніну пропагувати мир». «У Берліні відбулися двічі збори соціалістів, в яких брали участь Ленін і Йолтуховський». А «Русская воля» до цієї останньої фрази додає: «Ленін спинявся у Йолтуховського».

Коли панові Мілюкову та іншим, подібним до нього негідникам, рицарям мерзенного наклепу, надана безкарність, мені лишається одне: ще раз повторити, що це наклеп, ще раз протиставити рицарям жантажу, які посилаються на відношення свідків, посилання на відомого масі свідка.

Один діяч «Союзу визволення України», Басок (Мар'ян Меленевський. — В. С.), мені відомий з 1906 року, коли він, будучи меншовиком, брав участь разом зі мною в Стокгольмському з'їзді. Восени 1914 або на початку 1915 року, коли я жив у Берні, до мене на квартиру зайшов відомий кавказький меншовик Тріа, який приїхав з Константинополя. Тріа розповів мені про участь Баска в «Союзі визволення України» і про зв'язок цього Союзу з німецьким урядом. Тріа передав мені при цьому лист Баска до мене, в цьому листі Басок висловив мені співчуття і надію на зближення наших поглядів. Я був до такої міри обурений, що негайно, в присутності Тріа, написав відповідь Баскові і віддав листа тому ж Тріа для передачі, бо Тріа збирався ще раз побувати в Константинополі.

У листі до Баска я заявляв, що, оскільки він вступає в стосунки з одним з імперіалістів, то наші дороги безумовно розходяться і у нас немає нічого спільного.

Цим обмежились які б то не було мої «відношення» до «Союзу визволення України». Тріа передав мені Вашого листа від 28 / XII.1914 р. Ви явно помиляєтесь: ми стоїмо на точці зору інтернаціональної революційної соціал-демократії, а Ви – на точці зору національно-буржуазній. Ми працюємо за зближення робітників різних (і особливо воюючих) країн, а Ви, очевидно, зближаєтесь з буржуазією і урядом «своєї» нації. Нам не по дорозі».

Так писав російський політик, котрого в еміграції фінансувала Німеччина, що воювала проти його країни...

Попа викрили
на фінансуванні армії РФ

■ Ірина Коляда

Служба безпеки України заочно повідомила про підозру настоятелю Тихвіно-Онуфріївського храму Воронезької єпархії Російської православної церкви, якого підозрюють у фінансуванні військових підрозділів Російської Федерації (РФ).

У 2007—2017 рр. фігурант постійно проживав у Миколаївській області й був штатним кліриком у Миколаївській і Вознесенській єпархіях УПЦ МП. Та 2017-го він виїхав до РФ і оселився у Воронежі. Після повномасштабного вторгнення клірик систематично здійснює збір та передачу матеріальних ресурсів підрозділам Збройних сил РФ.

Він передав окупантам військове спорядження, автотранспортні засоби, дрони, а також інше спецобладнання та устаткування на сотні мільйонів російських рублів. Крім того, фігурант не раз особисто відвідував тимчасово окуповані території України, де передавав загарбникам «гумконвої». Свою злочинну діяльність публічно висвітлював у медіа. Також зловмисник намагався використовувати власні родинні зв'язки в Україні, щоб опосередковано впливати на представників УПЦ і просувати наративи й інтереси РФ у релігійному середовищі.

Йому заочно повідомили про підозру у фінансуванні дій, учинених з метою зміни меж території та державного кордону України. Оскільки зловмисник переховується на території РФ, тривають комплексні заходи для його притягнення до відповідальності за злочини проти України.

Кардинал П'єтро Паролін

Ватикан підтримав
припинення вогню в Україні

■ Юстина Зарваниця

Святий Престол підтримує ініціативи, які можуть привести до припинення бойових дій в Україні, водночас наголошуючи на праві українців на самооборону. Про це заявив кардинал П'єтро Паролін, державний секретар Ватикану. За його словами, війна в Україні перетворилася на справжню трагедію, а наближення зими лише посилює неспокій.

Посадовець наголосив, що українському народові не можна відмовляти у праві на самооборону. Водночас Святий Престол виступає за припинення бойових дій і підтримує будь-які ініціативи, спрямовані на негайне, цілковите й ефективне припинення вогню.

Кардинал також сказав, що Ватикан готовий допомагати будь-яким чином, якщо ключовим принципом залишається суворе дотримання міжнародного права. Окремо він підкреслив, що довготривале врегулювання війни неможливе без нових зобов'язань щодо безпеки та співпраці у Європі.

ПЕРШИЙ МАРКЕР
ПАЛОМНИЦЬКОГО МАРШРУТУ

■ Орися Шиян

У Львові встановили перший камінь зі символікою світового паломницького маршруту Camino de Santiago. Його облаштували у внутрішньому дворику географічного факультету Львівського національного університету (ЛНУ) ім. Івана Франка.

Саме науковці кафедри туризму ЛНУ першими взялися напрацьовувати маршрут українською ділянкою, що пролягла трасою Львів—Шегині. Нещодавно український Шлях святого Якова масштабували на Львівську, Тернопільську й Івано-Франківську області та долучили до європейської мережі.

Ще 2012 року вчені розпочали дослідження, які охоплювали аналіз архівних матеріалів, давніх мап, історичних згадок.

Тарас Завадовський, завідувач навчально-виробничої лабораторії «Навчальна туристична агенція» разом з Орестою Бордун і Дмитром Каднічанським, викладачами кафедри, маркували маршрут. Дослідницька група вивчала, як найкраще забезпечити оптимальну логістику туристичного паломницького маршруту. Із 25 липня 2015-го, у день пам'яті святого Якова, шляхом українського Camino розпочався інтенсивний туристичний рух. А 10 жовтня 2015 року український відтинок Camino сполучили з його світовою мережею на кордоні у с. Шегині.

Особливістю цього паломництва є його чотири етапи: Львів—Городок; Городок—Судова Вишня; Судова Вишня—Мостиська; Мостиська—Шегині.

У травні ц. р. Ореста Бордун, доцент кафедри туризму, здійснила паломництво до іспанських Сантьяго де Компостелла та Фініш Терра. За програмою академічної мобільності Erasmus+ вона переймала досвід організації паломництва в Університеті Коїмбри (Португалія). «У своїх наукових висновках зробила акцент на інноваційних туристичних продуктах, які пропонують туристам у межах шляху, передовсім це нові рекреаційні практики, послуги індустрії гостинности. У туристів з'являється щоразу більше можливостей самостійно адаптувати маршрут під свої індивідуальні потреби завдяки технологіям цифровізації», — наголосила вона.

Оштрафували організаторів хресного ходу

■ Зоряна Яремишин

Поліція Буковини оштрафувала організаторів незаконного хресного ходу Української православної церкви (УПЦ) Московського патріархату (МП) до жіночого монастиря в с. Бояни Чернівецького району 24 вересня.

Прихильники УПЦ МП тоді пройшли близько 10 км. Хресний хід приурочили до святкування Боянського чудотворного образа Божої Матері, що синод УПЦ установив на 25 вересня.

Правоохоронці зазначили, що вже встановили організаторів акції. Оскільки в області діє заборона на проведення масових зібрань під час воєнного стану, на організаторів ходу склали два протоколи за статтею 185-1 (порушення порядку організації та проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій) Кодексу України про адміністративні правопорушення.

За таке порушення передбачено попередження або штраф до 425 грн. За повторне порушення протягом року карають штрафом від 340 до 1, 7 тис. грн або виправними роботами. Упродовж року представники Чернівецько-Буковинської єпархії УПЦ МП організовують два-три хресні ходи до різних святинь області. Правоохоронці щоразу їх штрафують.

ФЕНОМЕН СТЕПАНА НАВРОЦЬКОГО

Степан Навроцький

■ Галина Пагутяк

Не часто згадують, що війна підсилює в людині як негативні, так позитивні властивості, а ще рідше кажуть про містичний аспект війни. Ім'я галичанина Степана Навроцького (1922—1944) знають в Україні лише одиниці, хоча його з повним правом можна назвати національною легендою. Стигматик, медіум, провидець, телепат, цілитель — цей хлопець пішов із життя у 22 роки, точніше, був по-звірячому вбитий ворогами України. Задовго до смерти він передбачив, коли, де і як загине та хто його поховає.

Степан Навроцький (ліворуч) разом із приятелем Романом Бачинським у Моршині, біля центрального бювету «Грибок», 1943 рік

Степан Навроцький разом зі стигматиком Евстахією Бохняк (у центрі) та її опікункою Ганною Грубою. Обидві були поховані на Янівському цвинтарі у Львові

А почну з того, що десь два роки тому я поїхала в с. Ракобовти, що за 7 км від Буська, щоби побачити його могилу та розпитати місцевих про Степана, або, як його лагідно називають, Степанка. Пам'ятник виявився масивним, оточеним огорожею, і я не відразу помітила скромну дерев'яну скриньку біля нього. Не для пожертв. Таку ставлять біля могил цадиків, для записок, і навіть християни пишуть святому чоловіку на той світ. Скринька легко відчинилася, і я побачила кілька потріпаних загальних зошитів, куди відвідувачі, чи радше прочани, записували свої звернення до Степанка. Хтось просив про оздоровлення, хтось ділився враженнями, а хтось доповнював історію його життя.

Одразу скажу, що Степан Навроцький, попри свою релігійність, ніколи не був визнаний ні мучеником, ні блаженним, а тим паче — святим. Ніхто не надсилав із Ватикану експертів, аби перевірити його стигматизм, бо йшла Друга світова війна, а потім Україну окупувала Росія. Є лише скромний сільський меморіал, куди приїжджають люди, щоби порадитися з давно померлим молодиком, наче із живим, аби вирішити свої проблеми.

Був дуже сонячний, теплий день. Нікого, крім мене, не було. Я посиділа на лавці, а потім пішла до школи, бо хотіла дізнатися трохи більше. Директор дев'ятирічки виявився дуже привітним, розповів, що знав, і побідкався, що не може подарувати мені книжки про Степанка, але мав листівку з його світлиною. Я заспокоїла його, що книжку, видану в Канаді, прочитала в інтернеті, і ми обмінялися враженнями від прочитаного. Називається вона «Післанці з таємного світу. Про українського стигматика Степана Навроцького». Автор — о. Михайло Сапуляк, рік видання — 1952. Священник особисто знав Степанка і приятелював із ним.

Степан Навроцький ріс хворобливим хлопцем. Походив зі звичайної родини села Залукви на Станіславщині. 1939-го дорогою з роботи (працював на залізниці) зустрів старця, який привів його до каплички й змусив присягнути Богу та Україні: «Буду служити вірно Богові й Україні, ніколи не зраджу Бога та свого народу, хоч би як бідував, хоч би мене всі опустили та хоч би я мав переносити великі страждання і прикрощі».

З того часу Степан став впадати у транс. Віщував і паралельно говорив дуже крамольні речі про більшовицьку владу, через що двічі опинявся в казематах НКВС, де його піддавали тортурам. Коли парубка випустили з цюпи, пішки вирушив до Львова, не маючи ні грошей, ні харчів, навіть не розуміючи, що з ним відбувається. Його покликав Голос. У передмісті Персенківка хлопець упав знесилений на траву, тоді вперше в нього з'явилися стигмати. Усі, навіть там, де серце, що буває вкрай рідко. Навіть славнозвісний падре Піо мав менше. Хлопець знепритомнів, потім заснув, а коли прокинувся, пішов до знайомих ще зі с. Залукви.

Степан Навроцький був знайомий із митрополитом Андреєм Шептицьким, той навіть дозволяв йому час від часу вдягати священницьку рясу. Одягав Степан і стрій січових стрільців. Відчував містичний зв'язок із полеглими борцями за волю України: козаками, гайдамаками та січовими стрільцями, відвідуючи їхні могили. Їхні душі проникали в його тіло, коли впадав у транс. Він часто бував у с. Плугові на Золочівщині, де був козацький цвинтар, а також на Янівському цвинтарі у Львові. Звичайний сільський хлопець починав промовляти голосами полеглих і похованих там героїв.

Коли Степан впадав у транс, його клали на ліжко і хтось записував слова, що часто були пророчими. Хлопець передбачив Сталінградську битву й казав, що Україна стане незалежною, але нескоро і ціною великої крові. Завжди наголошував, що його справа — політика, а не приватні віщування. Хоча іноді порушував слово й розкривав долі окремих людей, якщо про це його дуже просили. Не міг встояти перед людським болем. У ті страшні часи багато людей шукало своїх рідних і близьких, і він міг повідомити про них. Та все ж просив не приводити до нього лихих людей.

Стигмати завдавали великого болю, він утрачав багато крові. Крім того, іноді, за його словами, перебирав чужі хвороби на себе, щоб хворі одужували, що теж змушувало страждати. Або просто роздавав «водичку», що допомагала.

Мандруючи селами, Степан Навроцький підтримував тісні зв'язки з Українською повстанською армією, надавав бійцям різні послуги. Роману Шухевичу, який ставився до нього з великою повагою, допоміг виявити зрадника. Польські ксьондзи, знаючи про надзвичайний дар, обіцяли йому захист і комфортне життя в монастирі, але той волів бути зі своїм народом. До речі, матір'ю Степана була полька.

Україноцентрична й антитоталітарна позиція зрештою накликала на нього мученицьку смерть. Незадовго до неї завив собі кучері та вставив золотий зуб. Друзів здивувало це, а він пояснив, що «то буде знак для вас». Від чиїх рук загинув, невідомо — чи то від червоних партизанів, чи то від бійців Армії Крайової. Його забрали просто з чужої хати, а знайшли аж через два тижні біля с. Великосілки під Буськом. Голова була майже відтята, очі виколоті, обличчя понівечене, і тільки кучері й золотий зуб допомогли впізнати тіло. Поховали мученика в с. Ракобовти 16 квітня 1944 року. Навроцький навіть знав ім'я священника і перед тим казав, що той його ховатиме.

На похорон зійшлося дуже багато людей, а в церкві Святого Юра у Львові відправили заупокійну службу єпископи Йосип Сліпий, Миколай Чарнецький і Никита Будка. Архів, що містить записи розмов Степана Навроцького, досі не знайдений. Та він не був єдиним стигматиком під час Другої світової війни, із деякими контактував шляхом телепатії, але, безперечно, був серед них найсильнішим, хоч і найменш відомим.

КОРОТКО

Велоспорт

Кирило Царенко, український велогонщик команди Solution Tech Nippo Rali, став переможцем турецької багатоденки категорії 2.2 Тур Кахраманмараша. Він виграв усі чотири етапи, хоча вирішальною стала перемога на першому.

Гімнастика

У Парижі відбувся етап Кубка виклику зі спортивної гімнастики. Україну на змаганнях представляв Назар Чепурний, який виступав у двох дисциплінах: в опорному стрибку та на паралельних брусах. Також участь у змаганнях узяли Олег Верняєв і Богдан Ковальов. Чепурний почав з опорного стрибка, де впевнено здобув золоту медаль. Потім перейшов до вправ на брусах, та зміг отримати лише срібло. До двох подіумів Олега золото додав Стасіс Бутрімас.

Скелелазіння

Григорій Ільчишин та Ярослав Ткач виграли перше за вісім років золото Світової серії і встановили новий європейський рекорд — 10,03 с.

П'ятиборство

Юрій Ковальчук виборов бронзову медаль ЧЄ зі сучасного п'ятиборства серед дорослих у турецькому Стамбулі. У складі збірної України разом із Максимом Ахарушевим та Олександром Товкаєм він набрав 4668 балів, що дозволило команді посісти третє місце. В особистому заліку Юрій фінішував четвертим із результатом 1587 балів. Олег Рибак здобув три золоті медалі. Перед фінальним етапом — лазер-раном — спортсмен стартував зі сьомої позиції, поступаючись лідеру 34 секундами. Проте все ж виборов золоту медаль.

Дмитро Шеп'юк

ПІСЛЯ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР ОПИНИВСЯ НА БУДІВНИЦТВІ

■ Христина Козакова

Дмитро Шеп'юк, український гірськолижник і учасник Олімпіади-2026, після завершення сезону пішов працювати на будівництво в Чехії. Головною причиною такого рішення стали гроші, оскільки професійний гірськолижний спорт настільки дорогий, що забезпечувати себе цілком він не може.

20-річний парубок — уродженець с. Ясіня в Закарпатській області. З 2019-го живе в Чехії, маючи там тимчасовий захист, проте часто приїжджає до України. Наразі тренується зі словацькою командою гірськолижників, але виступає винятково за українську збірну. Спортсмену пропонували виступати за Чехію, Польщу та Словаччину, проте він відмовився з патріотичних міркувань.

Під час зимової Олімпіади-2026 Дмитро виступив у всіх чотирьох гірськолижних дисциплінах і посів 32-ге місце у слаломі. Цей результат став найкращим показником України в історії Олімпіад у цій дисципліні. За словами спортсмена, після завершення сезону він мав місяць відпочинку, під час якого опинився на будівельних роботах у чеському Брно. Саме там його помітив чеський блогер, який опублікував відео, що викликало резонанс у мережі. «Я обрав відпочинок від спорту — роботу, спробувати щось інше. Хоча це було лише на два тижні, бо мені зателефонували, що можна їхати на збори», — зазначив Шеп'юк.

Він розповів, що отримав пропозицію попрацювати від батька, який тривалий час займається будівництвом. Після цього з друзями поїхав з Праги до Брна. «Оскільки я знаю чеську, був у нашій команді головним — домовлявся, налагоджував процеси й сам руками працював, це була, так би мовити, забава. Після того як мене сфотографували за роботою, мені написав фізіотерапевт-тренер, сказав, що хоче зі мною співпрацювати, будемо з ним розробляти план тренувань, аналізувати, у чому я гірший, у чому слабший», — поділився він.

Спортсмен відзначив, що витрати на підготовку та участь у міжнародних змаганнях — це величезні кошти. «За олімпійський сезон ми з батьком вкладали по 20—40 тис. EUR», — повідомив Дмитро.

Він уточнив, що Федерація лижного спорту України покриває близько 60—70 % витрат. Водночас додав, що задоволений рівнем підтримки, оскільки розуміє, що в Україні триває війна. На запитання, чи вдається забезпечувати себе професійним спортом, відповів заперечно.

Шеп'юк став одним із багатьох українських спортсменів на Олімпіаді, які підтримали скелетоніста Владислава Гераскевича, не допущеного до участі через шолом зі світлинами полеглих під час війни українських спортсменів. Тоді Шеп'юк вийшов на старт із написом Ukr heroes with us на рукавичці. «Я думав про всіх полеглих, про всіх, хто втратив близьку людину на війні. Мене всі питають, чи не боявся дискваліфікації. Чесно кажучи, навіть сам спіймав себе на думці після змагань, чому про це не подумав. Бо в день змагань думки про те, що мене знімуть чи ще щось таке станеться, не було взагалі», — зізнався українець.

На фронті зараз перебуває приятель-гірськолижник, для якого зібрав 240 тис. грн, придбав для підрозділу товариша дрони й особисто відвіз їх до України.

Програму «Ветеранський спорт» зупинили

■ Маркіян Рой

Жовтневий етап державної програми «Ветеранський спорт» не стартував через відсутність додаткового фінансування. У Міністерстві у справах ветеранів України зазначили, що всі передбачені на 2026 рік кошти вже використали, а відомство працює над продовженням програми 2027-го.

На початку ц. р. на програму «Ветеранський спорт» передбачили 600 млн грн. Цієї суми мало вистачити для виплат приблизно 100 тис. отримувачів щоквартал. Водночас попит на програму виявився значно більшим за очікування. За три квартали планували отримати близько 300 тис. заявок, проте програмою скористалися більш ніж 800 тис. разів. Через це впродовж року на «Ветеранський спорт» додатково спрямовували кошти. Загалом 2026-го виплати за програмою перевищили 1,2 млрд грн — це більш ніж удвічі більше від початково передбаченої суми.

Олексій Середа та Кирило Гриценко

У воду — за медалями

■ Андрій Підкуймуха

Українські стрибуни у воду Олексій Середа та Кирило Гриценко здобули медалі на чемпіонаті Європи (ЧЄ) з водних видів спорту у Франції. Вони виступали як чемпіони Європи, отримавши золото в турецькій Анталії торік. Проте в Парижі атлетам не вдалося захистити свій титул.

За підсумками перших двох стрибків Середа і Гриценко займали шосту позицію. Однак третій стрибок виконали бездоганно, що дозволило їм посісти третє місце й продовжити боротьбу за медалі. Четверті та п'яті стрибки також отримали високі оцінки, але невдача на початку змагань завадила українцям піднятися вище за третю позицію.

Зате Олексій Середа і Ксенія Байло в парі здобули золоті медалі. Вони виграли континентальну першість, узявши участь у змаганнях із синхронних стрибків у воду з десятиметрової вишки.

ІДЕАЛЬНИЙ СНІДАНОК ДЛЯ ЗНИЖЕННЯ ХОЛЕСТЕРИНУ

■ Ірина Нестерова

Високий рівень холестерину може підвищувати ризик серйозних проблем зі здоров'ям, зокрема інфаркту та інсульту. Чим найкраще снідати, щоб знизити показники, розповіла американський дієтолог Лорен Манакер. «Я рекомендую тарілку вівсянки зі свіжими фруктами, невеликою кількістю горіхів або насіння та краплею меду чи кориці для смаку», — поділилася вона.

Експерт пояснила, що вівсянка є джерелом розчинної клітковини, зокрема бета-глюкану, який допомагає знижувати рівень холестерину ліпопротеїнів низької щільності (ЛПНЩ), або «поганого» холестерину, поєднуючись із ним у травній системі та виводячи його з організму.

Розчинна клітковина у вівсянці, особливо бета-глюкани, утворює в кишківнику гелеподібну речовину, що затримує холестерин, не даючи йому всмоктуватися в кров. «Доведено, що бета-глюкани активно знижують рівень холестерину ЛПНЩ, що робить вівсянку корисним для серця вибором. Одна порція вівсянки — приблизно одне горнятко готової каші — містить близько чотирьох грамів розчинної клітковини, тож це чудовий початок дня», — запевнила лікарка.

І зауважила, що до вівсянки обов'язково треба додавати свіжі фрукти: ягоди, банани, яблука. Вони містять вітаміни, антиоксиданти й додаткову клітковину, що сприяють загальному здоров'ю серця. «Мигдаль, волоські горіхи та насіння чіа можуть забезпечити організм корисними жирами, білком і омега-3 жирними кислотами, які також позитивно впливають на здоров'я серця. Якщо хочеться додати трохи солодкості, спробуйте корицю та невелику кількість меду — вони забезпечують природну солодкість і містять антиоксиданти», — розповіла д-р Манакер.

Водночас, за її словами, варто обмежити або уникати цукру й солодких сиропів, оскільки вони можуть спричиняти підвищення рівня цукру в крові та набирання ваги, що негативно впливає на холестерин. «Хоча сухофрукти можуть бути корисними в помірній кількості, бажано не обирати ті, до яких додали цукру. Також необхідно відмовитися від шоколадних крапель або цукерок, оскільки вони додають непотрібний цукор і насичені жири», — пояснила медик.

Вона звернула увагу, що для зниження холестерину потрібно правильно обирати не лише сніданок. Упродовж дня слід дбати про те, щоб у раціоні було багато овочів, нежирних джерел білка, як-от риба чи бобові, цільнозернових продуктів та корисних жирів, приміром, авокадо або оливкової олії. «Фізична активність і підтримання здорової ваги також посилюють здатність вашого раціону знижувати рівень холестерину», — наголосила дієтолог.

Варто також увести й інші зміни в раціон, що допоможуть знизити холестерин: уникати харчів із високим умістом насичених жирів або транс жирів, натрію, продуктів, які містять доданий цукор. А вживати продукти з високим умістом клітковини.

Крім того, може допомогти підтримання здорової ваги, регулярні фізичні вправи, відмова від куріння та обмеження вживання алкоголю. «Більшості дорослих потрібно перевіряти рівень холестерину кожні чотири—шість років, але людям із цукровим діабетом або захворюваннями серця варто робити це частіше», — наголосила д-р Манакер.

■ Олександра Баландюх

Американці провели складні операції дітям із України

У Центрі дитячої медицини Львова провідні американські фахівці: краніофаціальний хірург Джон Сендз і пластичний хірург голови та шиї Джон Фродель — спільно з українськими лікарями провели 13 складних операцій дітям з ряду регіонів України: Херсонської, Запорізької, Одеської, Хмельницької, Рівненської, Волинської та інших областей. І спільно проконсультували 45 дітей з різними проблемами.

«Із 13 пластично-реконструктивних операцій три були надвисокої складності. Це пацієнти зі складними рідкісними синдромами — Гольденхара та П'єра Робена, які мали важкі деформації лицевого скелета й відсутність суглобів чи кісток», — розповіла щелепно-лицевий хірург Христина Погранична.

Одному пацієнтові на основі попереднього комп'ютерного 3D-моделювання команда виготовила індивідуальні титанові пластини. Під час операції власне ребро дитини використали як трансплантат для формування нижньої щелепи, виконали остеотомію та контурну пластику власними м'якими тканинами пацієнта, аби відновити анатомічну симетрію і функцію.

Спільно хірурги виконали й низку функціональних і статичних риносептопластик для дітей із розщілинами губи та піднебіння, у яких була суттєво порушена анатомія і дихання, а також провели тотальну реконструкцію лицевого скелета дитині після важкої аварії.

Це була вже 13-та Reconstruction Mission у Львові. Від початку програми 2023-го в межах місій у центрі провели 1 195 консультацій, 277 операції та встановили понад 30 індивідуальних імплантів. Наступну місію запланували провести на весну 2027 року.

Кава вимиває пластик

■ Сніжана Непийпиво

Паперовий посуд для гарячих напоїв може виділяти мільйони пластикових частинок. Відповідного висновку дійшли науковці Університету Квінсленду (Австралія), які дослідили вплив гарячого напою на пластикове покриття всередині паперового посуду.

Як з'ясувалося, те, що такий посуд переважно виготовлений із паперу, не означає відсутности пластику. Багато таких виробів мають тонке пластикове покриття, що забезпечує водостійкість і структурну цілісність.

Науковці випробували картонний посуд із покриттям з біорозкладної полімолочної кислоти й поліетилену, виготовленого на основі викопної сировини. В обох випадках після наливання гарячого напою в рідину потрапляли мільйони наночастинок. Посуд з біорозкладним покриттям виділяв у 12 разів більше наночастинок, ніж вироби з поліетиленовим покриттям. Деякі з виявлених частинок були в тисячу разів тоншими за людську волосину.

Водночас в Університеті Квінсленду зазначили, що отримані результати не означають, що людям обов'язково потрібно відмовитися від паперового посуду. Натомість регуляторам варто переглянути маркування відповідних продуктів.

Мікро- та нанопластик уже виявляли в різних частинах людського організму, зокрема в статевих органах. Дослідження також засвідчили, що пластикові частинки можуть проходити крізь гематоенцефалічний бар'єр і потрапляти від матері до ненародженої дитини. Однак залишається незрозумілим, чи спричиняє наявність таких частинок розвиток захворювань.

НА ЗЕМЛІ УТВОРИТЬСЯ НОВИЙ СУПЕРКОНТИНЕНТ

■ Богдан Фролов

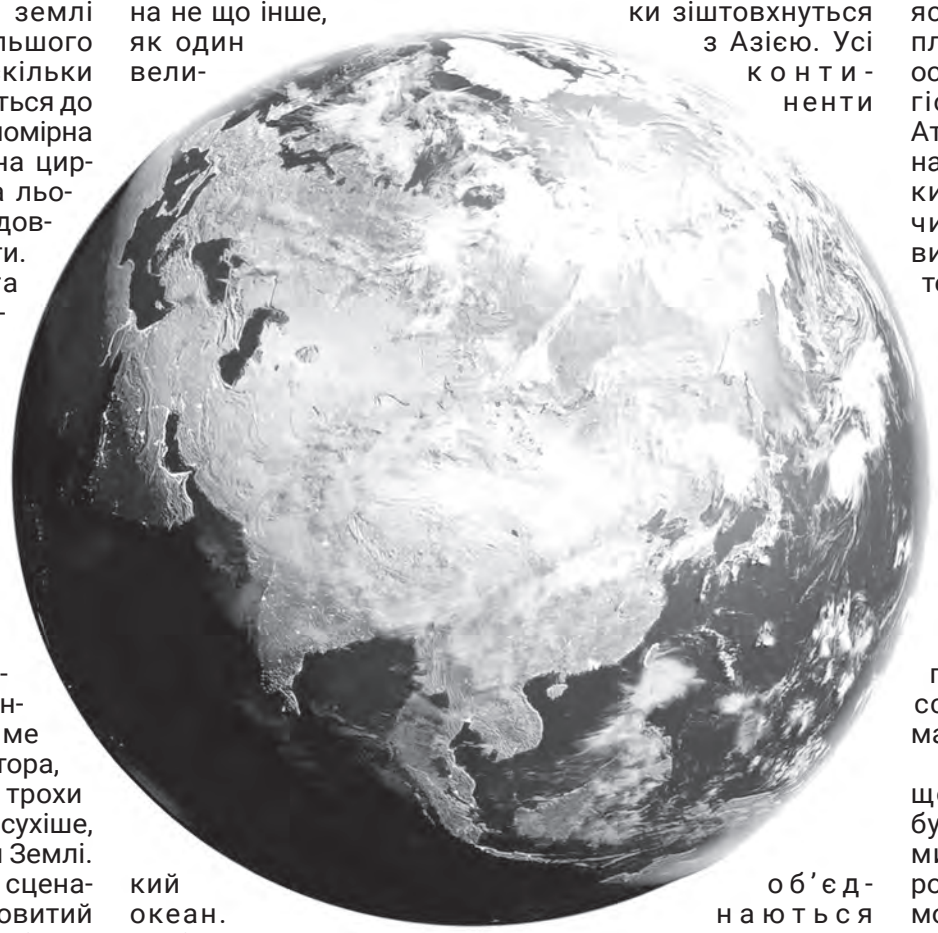
Учені вже десятиліттями знають, що всі континенти Землі одного дня знову з'єднаються, утворивши новий суперконтинент.

Ми почали з Пангеї і повернемося до неї знову. Є кілька сценаріїв, що можуть реалізуватися, і один із них майже напевно стане фатальним для всіх ссавців, зокрема для людей. Дослідження засвідчили, що Пангея почала розпадатися 200 млн років тому і знову об'єднається через такий самий проміжок часу. Науковці пропонують чотири варіанти того, як це може статися.

Новопангея. Тихий океан закриється, а Атлантичний океан розшириться. Америки зіткнуться зі Східною Азією та Антарктидою, у результаті чого утвориться масив суходолу, зосереджений переважно в Північній півкулі. Ділянки біля екватора будуть спекотними та посушливими. Прибережні регіони знаватимуть рясних опадів, але внутрішні землі залишаться здебільшого сухими. Однак, оскільки суша простягатиметься до холодніших широт, помірна глобальна океанічна циркуляція та полярна льодова динаміка продовжуватимуть існувати.

Ауріка. Тихий та Атлантичний океани зіллються. Їм 200 і 180 млн років відповідно (вони старші за Індійський океан, якому 140 млн років. Внутрішні частини континентів розколються, знову зібравши масиви суходолу Землі в кільце навколо екватора. Оскільки континент перебуватиме неподалік від екватора, імовірно, там буде трохи тепліше і, можливо, сухіше, ніж на сьогоднішній Землі.

Амазія. У цьому сценарії Північний Льодовитий океан закриється і всі континенти, крім Антарктиди, зміститься до Північного полюса. На півночі Південна півкуля перетвориться на не що інше, як один великий океан. За відсутності суходолу між ними океанічний конвеєр, що переносить тепло від екватора до полюсів, буде порушений. Полюси стануть холоднішими й залишатимуться вкритими льодом цілий рік.

Пангея Ультима/Проксіма. Атлантичний океан цілком закриється в міру формування нових зон субдукції. Індійський океан також закриється і стане внутрішнім морем. Америки зіштовхнуться з Азією. Усі континенти об'єднаються навколо екватора. Це виглядатиме як великий масив у формі кільця навколо екватора.

Хоча й Ауріка, й Амазія означатимуть кінець певних видів на суходолі та в морі, саме Пангея Ультима вб'є всіх людей на Землі. Внутрішні райони землі опиняться за тисячі миль від океанських бризів, отже, 90 % території стануть спекотною та сухою пустелею.

Сонце також стане яскравішим, що зробить планету ще спекотнішою, особливо у внутрішніх регіонах Пангеї Ультими. Атмосфера буде насичена високим рівнем вуглекислого газу внаслідок численних вулканічних виверженнь, спричинених тектонічними рухами.

Температури сягатимуть від 40 до 70 градусів за Цельсієм, і лише 8—16 % площі Землі залишаться придатними для життя ссавців. Без вітру та за сильної спеки людське тіло не зможе позбуватися тепла. Це виштовхне Землю за межі фізіологічного теплового діапазону, придатного для життя ссавців, що спричинить масове вимирання.

Хороша новина в тому, що нікого з нас уже не буде: коли це станеться, мине більш ніж 200 млн років. Однак до того часу, можливо, уже розпочнеться новий життєвий цикл із видами, які зможуть адаптуватися до нового світу.

Google представила дивну клавіатуру

■ Андрій Підкуймуха

Японський підрозділ Google представив незвичайний концепт клавіатури Gboard Rotating Version, що зовні нагадує невеликий ескалатор.

Замість традиційного розташування клавіш, у ній використовують конвеєрні стрічки, що постійно переміщують клавіші до пальців користувача.

Головною особливістю концепту є можливість набирати текст однією рукою. Розробники стверджують, що завдяки рухомому механізму користувачеві не потрібно переміщати руку між різними частинами клавіатури — потрібні символи самі під'їжджають до пальців.

Конструкція Gboard Rotating Version складається із чотирьох конвеєрних стрічок. На кожній із них розміщено по 29 клавіш. Клавіатура дозволяє безпосередньо вводити як великі, так і малі літери, а керування механізмом розробники називають інтуїтивно зрозумілим.

Google також розглядає можливість подальшого розвитку концепту. Серед запропонованих варіантів — різні кольорові версії клавіатури, режим швидкісного введення, а також подовжена й укорочена модифікації Gboard Rotating Version.

А втім, поки що йдеться лише про експериментальний концепт, а не про готовий комерційний продукт. Придбати Gboard Rotating Version у крамницях неможливо, хоча Google залишила у відкритому доступі креслення аналогічного пристрою. Це дає ентузіастам можливість самостійно зібрати подібну клавіатуру й випробувати незвичний спосіб уведення тексту.

Загроза для мільйонів людей

■ Василь Нетудихата

Темпи танення льодовиків у Гімалаях суттєво зросли проти показників десятирічної давнини, що створює серйозні екологічні ризики для всього регіону.

Явище загрожує дефіцитом питної води та масштабними катастрофами для сотень мільйонів жителів Азії. Нагадаємо про велику трагедію наприкінці серпня ц. р., коли раптовий обвал льодовика на межі Непалу та Китаю викликав руйнівні повені. Жертвами стихії стало щонайменше 1,3 тис. людей, а понад 5,3 тис. досі вважаються зниклими безвісти на території Непалу й Тибету. Відступаючи, лід залишає після себе сотні нестабільних водойм, які утримуються лише крихкими насипами з каміння та залишків криги над густонаселеними долинами.

Гімалаї наближаються до критичної точки неповернення. При цьому зі 40 тис. льодовиків у системі Гіндукуш—Гімалаї, що простягається через вісім країн від Афганістану до М'янми, наземними спостереженнями охоплено лише 21 об'єкт.

В Індії дослідники виявили близько 200 льодовикових озер з високим рівнем загрози, із яких 56 визнані критично небезпечними. Наслідки цієї ситуації можуть підірвати стабільність усього субконтиненту. Водні ресурси Гімалаїв безпосередньо формують більш ніж 20 % валового внутрішнього продукту Індії, підтримуючи основну інфраструктуру країни. Гірський регіон, що займає лише 18 % території країни, уже зараз генерує приблизно 35 % усіх стихійних лих у державі. До середини XXI ст.. цей регіон досягне так званого піку води — етапу, коли обсяг талого стоку річок перестане зростати й почне різко знижуватися, викликаючи масштабну водну кризу.

ГОРОСКОП із 15 до 21 жовтня

Овен (21.03—20.04)

Згадайте про свою природну сміливість і не здавайтеся під тиском обставин. Зосередьтеся на дисципліні в щоденних справах і турботі про самопочуття. Крім того, виявляйте терпіння та дипломатичність: перш ніж запускати новий масштабний проєкт, обговоріть свої ідеї з іншими. Вам удасться відновити внутрішній баланс, отже, і гармонію у стосунках. Відтак буде легше пояснити партнеру, чого ви прагнете, без натяків і гри у «здогадайся сам».

Телець (21.04—21.05)

Зараз ідеальний час для впорядкування щоденних справ і планування, зокрема безпосередньо вдома. Ви станете уважнішими до потреб близьких людей і готовими безкорисливо їм допомагати. Відтак покращиться ваша комунікація та активізуються поточні плани на наступні пів року. Відверті розмови допоможуть краще збагнути одне одного, зняти зайву напругу й домовитися про те, що раніше відкладали. Щирість зробить стосунки міцнішими.

Близнюки (22.05—21.06)

Вам удасться знайти відсутні деталі для генерації потужних ідей. Ви дізнаєтесь більше про те, що робить вас щасливими, та відчуєте бажання вчитися і знайомитися з новими людьми. Однак не перевантажуйте себе чужими завданнями. Вихідні відкриють уяву й дадуть «зелене світло» для початку проєкту, про який ви давно розмірковували. Якщо ви вільні, не поспішайте занурюватися з головою у стосунки. Проте самотнім варто придивитися до людини, з якою вже є особливий емоційний зв'язок. Можливо, між вами щось значно більше, ніж просто дружба.

Рак (22.06—23.07)

Партнер, колега чи людина з близького оточення може запропонувати змінити звичний порядок взаємодії. Вас спонукають зосередитися на матеріальних речах: варто позбутися безладу або віддати старі речі. У підсумку отримаєте необхідну ясність у щирих розмовах із друзями чи партнером. У вихідні ви вимагатимете балансу, а прямолінійність у важливих розмовах допоможе швидше розв'язати поточні проблеми. Взаємини стануть глибшими та пристраснішими.

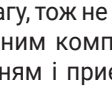
Лев (24.07—23.08)

Ви отримаєте потужний приплив енергії та відчуття впевненості для виконання незавершених завдань. Фокус уваги зміститься на родину, затишок і творчий пошук. Ви зможете прокласти шлях до насичених подій у наступні місяці, отримуючи задоволення від досягнень. Нове знайомство може розвиватися поступово, але саме це й зробить його перспективним. Старі почуття або незавершена розмова також дадуть про себе знати.

Діва (24.08—23.09)

Вам знадобиться відпочинок і переоцінка цілей. Настає сприятливий час для реорганізації та виправлення дрібних помилок. На перший план вийде турбота про спільноту, спонукаючи зосередитися на розбудові та зміцненні дружніх стосунків. Ви легко притягуватимете увагу, тож не дивуйтеся несподіваним компліментам, запрошенням і приємним виявам симпатії. Проте не дозволяйте емоційній реакції диктувати вам подальші кроки.

Терези (24.09—23.10)

Час покаже, хто у вашому оточенні справді любить і підтримує вас. Неуважність може призвести до помилок у документах і домовленостях. Важливо повноцінно відпочити, щоб уникнути вигорання. Головна подія відбудеться на вихідних: потужний особистий старт, де довіра до себе й незалежність можуть визначити подальший розвиток подій протягом наступних шести місяців. Головне — не залишайтеся холодними, якщо вам справді хтось дуже подобається.

Скорпіон (24.10—22.11)

Ви зможете почуватися комфортно в центрі уваги й проявити більше любови до себе. Тож не бійтеся брати ініціативу у свої руки. У вихідні потіште себе улюбленими гобі та відновіть внутрішній зв'язок зі собою. Романтика переміститься у формат тривалих розмов, милих повідомлень і спонтанних поїздок. Не бійтеся проявляти ініціативу, першими писати, пропонувати зустріч чи розповідати про свої почуття. Зараз така відкритість буде лише на користь.

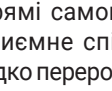
Стрілець (23.11—21.12)

Не поспішайте вкладати кошти в те, що поки що викликає сумніви. Корисно зосередитися на конкретних результатах і не брати на себе зобов'язань, які буде важко виконати. У вас пробуджуються академічні й навчальні амбіції, але зараз краще зосередитися саме на плануванні. Ваші результати можуть опинитися під прискіпливим контролем керівництва. У вихідні тримайте баланс і шукайте натхнення у спілкуванні з колегами та друзями. У стосунках захочеться ясності: спільних цілей, планів і розуміння, куди ви рухаєтеся разом.

Козеріг (22.12—20.01)

Для вас починається важливий етап особистих змін. Повернуться давні спогади, але намагайтеся залишатися в теперішньому моменті й остаточно закрити минулі розділи. Так здобудете надійний орієнтир для розвитку навичок і нових ідей. Ситуація підштовхне до рішучих дій у напрямі самовдосконалення. Приємне спілкування може швидко перерости у щось більше. Поїздка удвох — чудова можливість стати ще ближчими й зміцнити ваш союз.

Водолій (21.01—19.02)

Зараз ви особливо чарівні та яскраві у сфері взаємин. Методичний підхід допомагатиме долати стрес і не повторювати колишніх помилок. На вихідних можна закохатися в нову тему та розширювати свої обрії. Вам захочеться не просто симпатії, а спільних планів, пригод і розмов про майбутнє. Це хороший час, щоб зрозуміти, чого ви обоє хочете від стосунків і куди вони рухаються. У спілкуванні краще уникати підозрілості та спроб контролювати кожен крок партнера.

Риби (20.02—20.03)

Розкривається ваш творчий потенціал, спрямовуючи енергію на дослідження та розвиток наявних проєктів. Виникне романтична ностальгія, але важливо уникати «рожевих окулярів». Вихідні повернуть відчуття контролю та допоможуть чітко визначити наступні кроки. Самотнім не варто відмовлятися від нових знайомств, адже доленосна зустріч може трапитися там, де ви зовсім її не очікуєте.

Світлана Таланова

Я	Р	Ю	Т	Т	А	Г	Е	Р	Ф
Х	І	Н	С	А	М	Р	О	К	К
Т	К	Г	О	Р	Е	Й	Д	О	Р
А	Я	А	А	В	Н	И	Л	Л	И
К	А	Р	А	В	Е	Л	А	И	Г
Н	К	А	К	П	Ю	Л	Ш	Р	О
Е	А	О	Р	Т	Р	А	П	Т	Л
В	Т	Л	Е	С	Р	І	П	І	А
О	Е	О	Я	П	О	Р	Т	В	М
Ч	Р	К	Р	Е	С	Й	Е	Р	К

Серед літер у клітинках знайдіть указані слова: вітрило, каравела, катер, коло, крейсер, криголам, линва, ост, пірс, порт, рейд, рея, трап, фрегат, човен, шлюпка, юнга, якір, яхта. Запишіть слово, що залишилося.

Відповідь на завдання із № 41: фокус.

Найменший кінь у світі

■ Зоряна Павлюк

Він радше нагадує плюшеву іграшку, ніж коня, проте німецький Пумукель є офіційно найнижчим у світі живим конем-самцем, оскільки його зріст становить усього 52,6 см. Такий мініатюрний шетландський поні навіть потрапив до Книги рекордів Гіннеса, проте, як розповіла його господарка, для неї набагато важливіше, ніж слава, щодня викликати усмішку на обличчях людей.

Карола Вайдеманн не шукала рекордсмена, коли вперше зустрілася з Пумукелем. Один із її знайомих порадив цього маленького поні для терапевтичної роботи, і жінка з цікавости пішла поглянути на нього. «Я була шокована. Ніколи в житті не бачила такого крихітного коня», — поділилася вона. Тоді поні було всього п'ять місяців. Його зріст становив лише 47 см, а вага сягала 20 кг.

Шетландські поні належать до порід коней із невеликим зростом — зазвичай, 71—79 см. Порівнюючи з ними, Пумукель значно менший. За словами власниці, це не було результатом цілеспрямованої селекції. «Просто примха природи», — сказала вона.

Фахівці вважають, що ріст коника зупинився рано через рідкісну генетичну аномалію. Занадто маленький зріст у багатьох випадках може супроводжуватися серйозними проблемами з розвитком кісткової системи, однак Пумукель є винятком. «Його статура пропорційна, рухи природні, і він веде цілком здоровий спосіб життя. Це особливо важливо, оскільки багато коней подібного розміру страждає від проблем зі щелепами, суглобами або хребтом. Натомість Пумукель так само бігає, грається та пасеться, як і його більші товариші», — запевнили очевидці.

Тепер Пумукель перетворився на зірку. Його запрошували на німецькі телешоу, де виступав серед рекордсменів і всі хотіли сфотографуватися з коником. Завдяки крихітним розмірам, навіть подорожі не становлять для нього жодних проблем: він зручно поміщається в автомобілі свого господаря, а іноді його навіть перевозять з одного місця в інше на тачці, що ще дужче звеселяє шанувальників.

Хоча цей кінь відомий у всьому світі, повсякденне життя Пумукеля не пов'язане з прожекторами. Як терапевтична тварина, він постійно відвідує будинки для літніх людей, школи, госпіси та центри допомоги людям з обмеженими можливостями. Завдяки невеликим розмірам, із ним легше заприятелювати навіть тим, хто боїться звичайного коня. Особливо поні любить дітей.